

előretölt

helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

vezérvess

Ozsvald Árpád*

Az idő
garabonciása

Bartók emlékére

Mérföldet lépő csizmában,
erdők avarjában
gázol az idő
garabonciása,
nyomában holdkaréjú
források fakadnak,
fogatlan szájak
odvából feltör
az ősi ének,
darabos görgeteg zúdul,
szálfák törnek
derékba,
szálkás, szikár testek,
gyökerek
táncba fogóznak,
és jön
a százszor elátkozott,
a sámánszemű királyfi,
dobját leteszi az
égig érő fa
küszöbére,
tépett ingét
a hetedik ágára,
méröldet lépő
csizmája izzik a
csillagok porától,
homlokán telek jégvirága.
Félútból visszatekint
– batyujába köti
a széthulló tájat
az idő magányos
garabonciása.

* Kilencven éve született Ozsvald Árpád (1932–2003)

2022. január III. évfolyam 1. szám

5 Tóth N. Katalin -
Január jege

11 Juhász Dósa
János -
Egy szelíd költő a
Garam mentéről

13 Gyökeres Kinga -
A jókai jóember

14 Gyurkovics
Anikó - Egy
festmény élete

Elem II (Lapszámunkat Neupauer Roland alkotásaival illusztráltuk)

fordulópont

VÁLASZÚT ELŐTT? VAGY UTÁN?

Bizonyára mindenki ismeri mifelénk (is) Szent-Györgyi Albert, évtizedekig az egyetlen Nobel-díjas nevét, aki magyar állampolgárként kapta meg ezt a díjak díjának számító elismerést. Legalábbis sokan hallottak róla s a C-vitaminnal, illetve az élőlények alapvető anyagcsere-folyamataival kapcsolatos felfedezéséről. Valószínűleg kevesebben tudnak viszont tudásunknak az emberi élet és természet szélesebb összefüggéseit vizsgáló, azok társadalmi beágyazottságával s az emberiség kora tükrében vélelmezhető jövőjével foglalkozó, ismeretterjesztő – más megfogalmazásban: a tudományt az

„utára vivő” – írásairól, előadásairól, könyveiről. Utóbiak sorából is kiemelkednek tetralógiának szánt időskori, ún. „majomkönyvei” (összefoglaló címükön: *From Crazy Ape to Man King / Az őrült majomtól a teremtés koronájáig*), melyek közül azonban csupán az első három elkészültéről van tudomásom. (Címük: *Az őrült majom*, 1970; *Kiút – vagy más fordításban: Mi lesz?* – 1971; *A tudós polgár*, 1972, noha ez utóbbi megjelenéséről már adatom sincs.) Magyarul azonban csak *Az őrült majom* jelent meg, s az is jókora késéssel, 1989-ben. Maga e művét egyébként „forradal-

mi könyvnek” nevezte, mivel „csak negyven lap, két óra alatt el lehet olvasni”, megjegyezve: „Az a baj a könyvekkel, hogy nem lehet őket elolvasni. *Ki az ördögnek van ideje elolvasni 300 lapot?* Nincs olyan fontos dolog, amit ne lehetne elmondani két óra alatt.”

A *Kiút* egy részletére viszont időhiány miatt későbbi olvasásra félretett újságkivágataim között találtam rá a minap a kor ismert társadalomtudományi folyóiratában, a *Valóság* 1973. novemberi számában. Mondhatni: a legjobbkor. Hiszen napjaink (szinte) másról sem szólnak, mint a fenntartható fejlődésről, felelős

jövőtervezésről, klímataudatosságról, klímavédelemről, s egy vélhetően nem is távoli klímakatasztrófa fenyegetéséről. Erről harsog a (közel)jövő jelenleg még serdülőkorú polgáraitól, továbbá az iskoláktól és az egészségügytől a sajtón stb. át a klímavédő aktivistákig, s a profitjuk változatlan növelésében érdekelt gazdasági tényezőkön át a politikai és közélet felelős tényezőiig, s a közéletük vegyült sikerlovagokig és politikusböhöcökig (szinte) mindenki.

Csakhoggy. Az eredetileg éppen fél évszázada, 1971-ben napvilágot látott *Kiút* alapvetése: „Ha

életben akarunk maradni, és nem akarunk a dinoszaurusz sorsára jutni, át kell alakítanunk valamennyi intézményünket, éppúgy, mint politikai, társadalmi és ökológiai gondolkodásunkat”; vagyis azzal foglalkozik, amit ma a „fenntartható fejlődés” divatos jelszavával nevesítünk. Azaz: „Mivel az ember parányi és a természet hatalmas, az ember élete a természethez való viszonyától függ”. Aki bár a 20. század első felében egyszerre a „kozmosz erők urává” lett, „gondolat-” és „érzelemlámpája” továbbra is a „múlthoz köti”, minek következtében korábbi módszerei később „kataszt-

fordulópont

rofális következményekkel” jártak. Amiben az Amerikai Egyesült Államokban élt Nobel-díjas tudósunk az USA felelősségét sem hallgatta el, melyet a maga idejének háború a „világ csendőrévé” aljasítanak, ahelyett, hogy annak „erkölcsi vezetője lenne”, „pusztulásba kergetve” így az egész emberiséget. Hiszen a kommunikáció mérhetetlen felgyorsulása gyakorlatilag a még néhány évvel korábbi távolságokat is megszüntette, ami azt jelenti, hogy „olyan világban élünk, amelyben egy Hong-Kongban született vírus napokon belül New Yorkban pusztíthat (kiemelés tőlem – T. L.), s ha Vietnámban gyilkolnak, a mi utcánk is veszélybe kerül”. A távolságok lerövidülésének (megszűnésének?) következtében ugyanis az Atlanti-óceán is – mely hatalmas kiterjedésével korábban még erős védelmet jelentett az Egyesült Államoknak – „kis vizesárokka zsugorodott”, melyet néhány óra alatt át lehet repülni, „a célirányított rakétalövedékek pedig néhány perc alatt átzúgnak fölötte” (amire, ugye, példa lehet akár 2001. szeptember 11-e is). S miután a világ „összezsugorodásával” párhuzamosan fegyvereink pusztító ereje „milliószorosára nőtt”, most „itt állunk kis úrhajónkon, olyan fegyverekkel a kezünkben, amelyek [...] elég hatásosak ahhoz, hogy egyetlen pillanat alatt elpusztítsanak valamennyiünket”. Más szóval: „A természetnek háromezilliárd évre volt szüksége ahhoz, hogy megteremtse az embert, mi pedig minden pénzünket arra költjük, hogy eltöröljük a föld színéről”. Példaként – „biztonsági célok” címén – az amerikai hadiipar is „dollárbilliókat” költ „esztelen módon” fegyverkezésre (és háborúkra), miközben „Nem mehetünk ki éjjel az utcára a kiraboltság veszélye nélkül és még otthon sem érezzük biztonságban magunkat”. A „gyilkosmérgeg-fölöslegek” pedig a tengerbe kerülnek, kiirtva ezzel annak „bennünket tápláló” élővilágát.

Az elsődleges kérdés tehát, „mit tehetünk ennek az öngyilkossági folyamatnak a megakadályozására”? Mert válaszanunk kell, így tudósunk fél évszázada, a „magunk képére” teremtett, a tudományos előrehaladás jóvoltából „fájdalom, éhség, küszködés és betegség nélküli”, „méltóságra és boldogságra” épülő „új világ”, illetve a között, hogy „letöröl-

jük magunkat kedves kis földgolyónk színéről”. Hiszen háborúk szerint „nem következnek szükségszerűen az ember természetéből, hanem azok többnyire egyéni vagy csoportérdekeket szolgálnak” (közben „ragadozó politikusokról” beszél). Noha „Bolygónk nem magántulajdon”, miként az „atmoszféra és az óceánok” is az emberiség közös tulajdonát képezik, ezért „senkinek sincs joga beszennyezni azokat”. Így azt harsogva, hogy „harcolunk a vizek szennyezése ellen”, gátlástalanul fegyverkezünk tovább, s mérgezzük a vizet és a levegőt, és több millió holdnyi területen „irtjuk az őserdőt”... Azaz, ideje lenne kitennünk bolygónkra a táblát: „ATOMBOMBÁKKAL JÁTSZANI ÉS SZEMETELNI SZIGORÚAN TILOS / MAXIMÁLIS BEFOGADÓ KÉPESSÉG 3,5 MILLIÁRD SZEMÉLY”. (Hol is tartunk ma? Közel nyolcmillióárdnál?)

Az emberiség „öngyilkosságának” három biztos módja ugyanis: az „elszennyeződés”, a „túlnépesedés” és a „fegyverkezés”. Amihez még hozzájön egy negyedik is: „a Föld erősen korlátozott készleteinek értelmetlen elherdálása”. Igaz, mindennek megállítása „lassú folyamat”, de hát „a leghosszabb utazás is az első lépéssel kezdődik”. Ez pedig annak *beletartása* kell legyen, hogy minden összefügg mindennel, s az érdekek egymásnak feszülését azok összehangolásának, egy igazságos béke megteremtésének kellene felváltania. Akár azzal is, hogy bár szerintünk a demokrácia a „legalkalmasabb” államforma, ám azt anélkül is építhetnénk, hogy „elítelnénk más államformákat”, melyek, ha ellenkeznek a mi felfogásunkkal, „akár az ördöggel is” hajlandók vagyunk szövetkezni ellenük. „Vitáink és bombáink” azonban könnyen „végzetessé válhatnak”, s ezt mielőbb tudatosítania kellene mindenkinek. Mindezzel együtt eltagadhatatlan, hogy a 20. század „legfontosabb mozgatóerejévé” a tudomány vált, s a jövőben a történelmet egyre inkább „a laboratóriumokban írják” majd, és nem a parlamentekben. A tudomány adta eszközök azonban „építésre és rombolásra egyaránt használhatók”. Márpedig a jelen helyzetben, így ötven éve a Nobel-díjas tudós, a „tudósunk kevés beleszólása van abba, hogyan használják föl felfedezéseit”. Ami így is marad, ha a jelenlegi „halálorientációjú” társadal-

Neupauer Roland: Don Quijote

mak nem fordulnak egyszer s mindenkorra a jövő felé. A világmindenség szempontjából ugyanis „teljesen közömbös, kiirtjuk-e az emberiséget, vagy sem. A Föld talán még szebb és zöldebb lesz nélkülünk, és senki nem fog egy könnyet sem ejteni eltűnésünk miatt”. Mert az emberi életnek „önmagában nincs értéke”. Csak annyi, „amennyit mi adunk neki azáltal, hogy boldoggá és széppé tesszük”.

Csakhoggy...

A fentiek óta eltelt félszáz év. Ám történt-e e kérdésekben azóta valami? Nem ismételhetjük-e meg Szent-Györgyi professzor észrevételeit, felvetéseit és – talán kissé

idealisztikus (s bizonyos értelemben talán tendenciózus?) – javaslatait ma szinte teljes terjedelmükben és változtatás nélkül? Vagyis szavai óta nem herdáltunk-e el fél évszázadot bolygónk *egészségének* rovására? És hol a biztosíték rá, hogy a következő ötven esztendő nem herdáljuk-e el ugyanígy? Mert egyelőre hangzatos (olykor egészen harcias) nyilatkozatokon és tetszetős látszatintézkedéseken kívül – szétrézve a világban, s hallgatva politikusainkat – nem igazán látjuk olyan strukturális (politikai, hatalmi, gazdasági és társadalomszervezési) változást, vagy akár egymás közötti békére törekvés jelét, mely

arra utalna, hogy komolyan is lehetne venni mindazt, amiről közéletünket – politikai, gazdasági és erkölcsi tőkét igyekezve kovácsolni magunknak – teleharsogjuk...

A jövő, a jövőnk azonban, befejezésül is Szent-Györgyi Albertet idézve, valóban nem holnap kezdődik.

Csak az a kérdés, ötven évvel ezelőtti szavai után: nem kezdődött-e már el?

Amely esetleg pusztulásunkhoz is vezet(het)?

Vagyis mi mással fejezhetném be írást, így, az esztendő fordulásokor, mint az ismert bonmot-val: *boldogabb* új esztendőt kívánva mindnyájunknak, mint amilyen lesz...

AZ ÉLET MAGA A POÉZIS

Beszélgetés Ravasz József költővel

Nagy Erika

Ravasz József költő, romológus, egyetemi docens ragaszkodik a gyökereihez. Verseiben vezérfonal az identitás. Az egykori apácaszakállasi Gurdony cigánypérót születése óta az ő meseországának, kishazájának tartja. Vallja, burokban született, s ezért nagyanja gyakran mondogatta, hogy szerencsés ember lesz belőle. A bizonyítási vágy mindig meghatározó tényezőnek számított személyes életében és karrierje szempontjából is. Bizonyítani akarta, hogy cigány származása nem lehet akadály a sikernek. És igen, magyar ajkú romaként, hetvenen túl még ma is aktívan ír, romológusként szervez és oktat az egyetemen.

– Két évvel ezelőtt, a 70. születésnapodra jelent meg *A csoda én magam vagyok* című könyved. Merész a cím, de illik hozzád. Honnan jött az ötlet? Mi késztetett arra, hogy megírd ezt a könyvet?

– A könyvben összegezni szerettem volna életem azon állomásait, amelyekre szívesen emlékszem. Mindent bele akartam írni, de a végén rájöttem, mennyi minden kimaradt belőle. Azért az életem negyedét sikerült összefoglalnom. Igyekeztem megírni mindent a környezetemről, a családomról, a barátaimról, a közösségekről, és az időzjelbe tett forradalmakról, amelyekben részt vettem, részt vettünk azokkal, akik a mai napig fontosak számomra. A könyv címén sokat gondolkodtam, végül úgy döntöttem, az életregényem címének frappánsnak, merésznek kell lennie. Aztán azon kezdtem el filozofálni, mi is az a csoda? Mít nevezünk csodának? Végül úgy gondoltam, az ember gyakran érzi úgy, hogy a *csoda révén megmaradtam*, vagy, hogy a *csoda révén sikerült*. Azt mondtam, azok a dolgok, amelyeket letettem az asztalra, csodások, így én magam vagyok a csoda. Sokan nagyözölnak gondolhatták, de amit elértem az irodalomban, a közéletben vagy a politikai életben, azért saját magamnak kellett megharcolnom.

– Verseid az 1980-as években jelentek meg először, majd szerepeltél a *Próbaút* című antológiában, és az *Iródia mozgalom tagja is voltál*.

– Az volt a legszebb korszak az életemben. Olyan emberekkel, közösségekkel, művészek csoportjával találkoztam, akik úttörő célokat tűztek ki maguk elé, olyanokat, amelyek nehezen voltak elérhetőek. Köszön-

hetően Hodossy Gyulának, amiért létrehozta a másként gondolkodók mozgalmát. Magyar értelmiségiként bekapcsolódtunk a mozgalom munkájába, ahol sokan voltunk, és sokfélék. Csodavilág volt az. Na, tessék, egy újabb csoda! Azért is, mert üres zsebbel, egy fillér nélkül is eljutottunk bárhová, jól is laktunk, aludni is volt hol, tanultunk és jókat beszélgettünk. Ez az időszak az én életemben is meghatározó volt, és már akkor tudtam, milyen irányba kell indulnom.

– Roma költőnek tartod magad, vagy egyszerűen „csak” költőnek?

– Elsősorban költőnek, és ha valaki pluszban még roma költőnek is tart, annak csak örülni tudok. Vallom, nincs roma író vagy roma költő, csak író van és költő, az irodalmat nem lehet elkülöníteni. Ha valaki roma költőnek tartja magát, akkor is olyan irodalmi teljesítményt várnak el tőle, mint egy szerves és egységes irodalmon belülről. Bárki foglalkozhat roma témával, legyen az líra vagy próza. A mű tematikai része a fontos, ami feloldja a szerzőt az alól, hogy be kelljen magát határolnia.

– Származásod miatt ért valamilyen hátrány, vagy mindig a teljesítmény, a minőség számít?

– A hátrányt mindig az ember okozza saját magának. Én soha nem éreztem, inkább mindig azt szerettem volna megmutatni, hogy igény van a roma irodalomra. Szerintem az olvasó sok esetben nem is foglalkozik az íróval. Csak azt követően néz utána, miután elolvasta a művet és tetszik neki. Számomra előnyt jelent, hogy roma nemzetiségiként foglalkozhatok roma tematikával. Van egy régi történetem, abból a korból, amikor kezdő tollforgató voltam és az Iródia tagja. A kéziratomra mindig ráírtam, hogy cigány költészet. Grendel Lajos egyszer megsokallta, és megkérdezte tőlem: „Dzsézi, miért írod oda, hogy cigány költészet?” Erre én: „Lajos, csak azért, hogy tudjátok, most már ilyen is van.” Valójában nem tudtam magamnak sem megmagyarázni. A magyar és a szlovák irodalom mellett nyilván elfért volna a cigány irodalom is.

– A három nyelven kiadott tanmeséidet kizárólag roma gyerekeknek írtad, vagy épp azért van szlovákul és ma-

gyarul is, hogy a gyerekek belelássanak egy számukra ismeretlen kultúrába?

– Gyerekeknek íródott, mind-egy, milyen nyelven beszélnek, és az iskolákban a pedagógus döntheti el, miért lehetnek ezek a tanmesék fontosak az egész osztály számára. Fő célom az volt, hogy a roma gyerekek megtanuljanak véleményt formálni. Ilyenkor fontos, hogy én vagyok a Ravasz Józsi, aki maga is cigányember, és író, költő, aki megírt egy olyan tanmesét, ami arról szól, milyen nagyszerű dolog például, ha a gyerekek megtanulják a cigány nyelvet és még beszélnek is. Tudni kell, hogy sok cigány számára ez a nyelv szégyenkeltő. Az a roma, aki már asszimilálódott, a cigányul beszélő romákat hallva szégyenkezik. Szeretném kiadni az újabb könyvemet is, amelynek *Apolka meséi* a címe, s az illusztrációit a szepsi és a tallósi gyerekek készítették. Az ekeci cigánypéróból, Gurdonyól vettem a neveket és a tematikát. Arra törekedtem, hogy a szülőfalumban az a kis meseország, aminek megvoltak a maga szépségei, életre keljen a könyvben. Az én generációm teljesen más életformában élt, más célokat követve, és sosem voltak konfliktushelyzetek. Hamarosan elkészül a Csallóközi Romák Néprajzi Múzeuma, amit én hívtam életre, most kutatok a levéltárakban. Digitalizálni fogjuk a csallóközi roma és nem roma nép kultúrájának szerves részeként ismert értékeket, olyanokat, mint például a hangszerkészítés, technóvájás. Az a fontos, hogy a maga értékein belül reprezentatív legyen. A múzeumban állandó jelleggel tudunk majd akár egy egész osztálynyi gyereket fogadni, ahol rengeteg információt kapnak a romák történelméről, a csallóközi romákról, szokásairól, a hagyományokról, a babonákról, a cigányok mentalitásáról, gondolkodásmódjáról. Ehhez tartozik a roma holokauszt majd két évtizedes kutatása is, amivel a Romológiai Kutatóintézet kivívta az országos elismerést.

– Az édesapád a saját elmondásod szerint nagy tudású ember volt, aki valami csoda folytán már gyermekkorodban könyvekkel látott el, ami nem volt mindennapos abban az időben egy roma családban.

– Az irodalom szeretete ott-hon ragadt rám. Apám 1917-ben született, és az ő keresztnevét viselem, orosz fogságba

került. 1945-ben sikerült egy falubeli katonatársával együtt megszöknie. Mivel a katonaszökevényekre vadásztak, mindig éjjel indultak útnak. Egy alkalommal éjszakai menedéket találtak a betléri kastélyban. Akkor már egy kirabolt kastélyban találták magukat, minden értéket elvittek, csupán a könyvtár árválkodott magában, a könyvek ugyanis senkinek nem kellettek. Apám szerzett két zsákot, és megpakolta könyvekkel. Azért kettőt, hogy azt összekötve át tudja vetni a vállán. A társa szörnyülködött, és nem értette, hogy amíg neki már sokszor jártányi ereje sem maradt, addig apám képes volt cipelni a nehéz zsákokat, amelyek ritka, értékes könyveket tartalmaztak. Köztük Andrassy gróf könyveit is. Ezeket a kincseket az apám 1946 elején ép-ségben hazahozta. Több kiadványt közlünk a nővérem erekyeként őriz még ma is. Apám mindig arról mesélt, hogy neki mennyire fontos a könyv. Jókai, Mikszáth, Móricz Zsigmond – nekem is a kedvenceim voltak, s ha bújtam a könyveket, az apám mindig azt mondta: *Öcsi, gyere ide, beszéljessünk!* Azokról a könyvekről, amelyeket éppen olvastam. Mindig visszakérdezett, hogy ebben és abban a fejezetben kik voltak a szereplők, mi volt a történet, ezért nem mertem megkockáztatni, hogy felületesen olvassak. Apám polgári iskolát végzett, gyönyörűen írt tollszárral, ő írta a passzusokat azoknak, akiknek szükségük volt rá hivatalos ügyek intézésekor. Mondta is anyámnak ilyenkor, hogy eljött az idő, amikor a gádzsók a cigányhoz jönnek kérvényt íratni. Ekkor jártunk az ötvenes évek legelején. Az is egy csoda, hogy nem egy csoró cigánygyerek voltam, hiszen apám 1949-ben az apácaszakállasi kastélyszórón felépített egy családi házat, s ennek a családi háznak ékessége volt, hogy regényes elképzeléseit sorban megvalósította benne. Volt gyümölcsösünk, közepén a környék legtisztább és leghidegebb vizet adó gémeskútjával, saját maga készítette paddal, ablakban muskátlikkal.

– Vallod, hogy az élet poézis.

– Az én életem valóban az. Közel állok a természethez, együtt lélegzem vele, és megpróbálok azon keresztül képekben gondolkodni. Nem tudom, ez külön adottság-e, de azt igen, hogy ezek a gondolatok egységes névvel viselem, orosz fogságba

képi látás a meghatározó, ez azt jelenti, hogy az ember bármire képes asszociálni. Az utóbbi években naponta írok, de ez nálam nem tudatos, csak érzem a késztetést. Ez a késztetés kitölti a teljes éneket, lényemet. Boldognak érzem magam. Az irodalom az én aminosavam, életető elemem. Ha irodalmat értő és csináló ember vagy, akkor olyan vagy, mint a teknővájó ember, aki rengeteg teknőt készített másoknak az élete során, de neki is van egy teknője, ami csak az övé.

– Milyen terveid vannak a jövőre nézve?

– Háromkötetnyi anyagom van, ami abból az évi háromszáz versemből jött össze, amit szinte mindennap írtam. Egyben szeretném kiadni, nem pedig szétszaggatva, több kötetben. Vannak szociofotóim, háromszáz biztosan. Ezeket a társadalmi dokumentumfotókat egy albumban szeretném megjeleníteni. Gondolkodom olyan naplón is, ami egy szociális munkás naplója lenne. Rengeteg jegyzetet tudok felhasználni, melyek a dunaszerdahelyi Karcsai úti romákhoz köthetők, ritkaságszámba menőek, és nem szabad hagyni, hogy elveszenek ezek a kincsek. Most azonban a Csallóközi Romák Néprajzi Múzeuma élvez elsőbbséget. Az én agyamból pattant ki a gondolat, hogy létrehozom a Szlovákiai Magyar Ajkú Romák Szövetségét, vagyis a mi „kis roma Csemadokunkat”. Két évvel ezelőtt Sajógömörben Czinka Panna szülőfalujából indultunk, s mára már egy bejegyzett országos társadalmi szervezet vagyunk. A Csallóköztől egészen az Ung-vidékig az lesz a legfontosabb feladatunk, hogy hasonlóan a Csemadokhoz, a mi szervezetünk képviselje, módszertanilag szervezze a magyar ajkú romákat a közélet és a kultúra területén. Bízunk benne, hogy lépésről lépésre közelebb kerülünk céljaink eléréséhez, s ezzel egy új korszak veszi kezdetét, mely mind a roma, mind a magyar közösség javát lesz hivatott szolgálja.

olvasósarok

Kedves Olvasó!

Örömmel fogadjuk a visszajelzéseket, hiszen azok megerősítenek minket abban, hogy jó úton haladunk. A negatívumokat feltáró kritikákat is örömmel vesszük, és felhasználjuk arra, hogy hibáinkat kiküszöböljük, és egyre jobbá váljunk.

Kíváncsiak vagyunk az Ön véleményére is az irodalmi melléklettel kapcsolatban. Hálásan köszönjük, ha elmeséli a kiadványunkkal kapcsolatos kedvenc történetét, észrevételét, és annak megjelentetéséhez hozzájárulását adja.

OLVASÓI VÉLEMÉNY

Takács Éva (Fülek)

vissza a realitás érdes, rágógumifoltos bitumenjére.

Az Előretolt Helyőrség weboldala nem csupán szórakoztató, hanem oktató-nevelő jelleggel is bír. A lap idegenvezetőként kalauzol el bennünket a Felvidék eltérő rétegeibe, megismerteti velünk, milyen széles tehetségpalettába mártja ecsetjét a kortárs felvidéki magyar művészet.

Lelkes Anett (Dióspatony)

Évekkel ezelőtt a Szlovákiai Magyar Írók Társasága által szervezett írótáborban találkoztam először a felvidéki irodalom neves képviselőivel, akik ma a felvidéki Előretolt Helyőrség irodalmi-kulturális melléklet szerzői, szerkesztői. A lap az irodalom és a képi művészet nászából jött létre. Minőségi kikapcsolódást biztosít mindazok számára, akik a szöveget és a képet egymás komplementereinek, nem pedig egymással versengő entitásoknak tekintik. A látvány felkelti az érdeklődést, a szöveg pedig felemel bennünket egészen az egekig, és még Szent Péter zsebéből is kiédesgeti a mennyország kulcsát, hogy aztán az olvasás után kövér puttóként pottyanjunk

A művészet ma már bárki számára (a legtöbb esetben ingyen) elérhető. Irodalom, képzőművészet, színművészet. Minden itt van egy karnyújtásnyira, elég csak megnyitni az okos eszközünkön a böngészőt. Per-

Neupauer Roland: Hársfa

sze, nem ugyanaz képernyőn keresztül nézni a Rómeó és Júliát, mint élőben, az olvasás élményéből pedig sokat elvesz, ha csak virtuálisan tudjuk lapozni kedvenc művünket. Elgondol-

kodtató, miért ismerünk (ha ismerünk egyáltalán) olyan kevés felvidéki író, költőt, képzőművészt. Pedig való igaz, hogy sok tehetség él körülöttünk. Erre a megállapításra pár hónappal ezelőtt jutottam, amikor először találtam egy bejegyzést a legnépszerűbb közösségi oldalon, amelyet egyik ismerősöm osztott meg. Megakadt a szemem a képen: Előretolt Helyőrség. Mivel ismerősömhöz hasonlóan magam is irodalomkedvelőnek tartom magam, rákattintottam a bejegyzésre. Az igazat megvallva, kellett egy kis háttérkutatás ahhoz, hogy megtudjam pontosan, mit is tanulmányozok. Bár a címlapon közölt versből egyértelműen látszott, hogy irodalmi folyóiratról van szó, mégsem kaptam azonnal választ arra, mi is a küldetése ennek a lapnak. A magam részéről a célt így fogalmaznám meg: bemutatni a köztünk élő tehetségeket. Na meg a műveiket. A legfőbb indok talán, ami miatt időről időre visszatérek a folyóirat olvasásához, az a sokszínűség. Viszont úgy érzem, sajnos nagyon szűk az a réteg, amelyhez érdemben eljut ez a kis gyűjtemény. Mégis ezen a 16 oldalon próbálnak a szerkesztők minél több olyan felvidéki magyar író, költőt, képzőművészt bemutatni, akiknek igenis jár ez a „rivaldafény”. A magam részéről mindig is jobban rajongtam

a prózáért, ezért gyakran a verseket átugorva először a novellákat vagy regényrészleteket olvasom el. Ez persze nem vesz el a közölt líra értékéből. Tetszik, hogy nincs behatárolva a stílus és a kor, ugyanúgy helyet kap a hosszú évek óta irodalomban tevékenykedő író, költő, mint egy szárnyait bontogató, útját kereső fiatal. Hozzám, koromból adódóan, inkább a fiatalos vonal áll közelebb, ezért örömmel tölt el, hogy egy külön rovatot szentelnek a kortársaim műveinek. Nemcsak a stílusbeli, hanem a rovatokon keresztül megjelenő sokszínűség is pozitív számomra. A folyóirat nem korlátozódik csak az irodalomra, hanem megismerhetjük a felvidéki magyar képzőművészeket és munkáikat, érdekes eseményekről szerezhetünk tudomást és olvashatunk interjúkat is. A képzőművészethez visszatérve külön kiemelném azt az ötletes megoldást, hogy minden lapszámot más-más művész alkotásaival illusztrálják.

A környezetemben a saját és a fiatalabb korosztályon keresztül látom, hogy nagyon megcsappant azok száma, akik szeretik az irodalmat, vagy ismerik a hazai magyar szerzőket. Bízom benne, hogy az irodalmi mellékletnek és a közösségi hálonak köszönhetően ez hamarosan megváltozik.

Neupauer Roland: Elem III.

JANUÁR JEGE

Addig pepecselt a koszos poharrakkal, meg a pult alatti kosárban felgyülemlett nyugtákkal, hogy teljesen ráhajnalodott. Ez nem is csoda, főleg ha valakinek fél tizenkettőig tart a műszakja, most pedig már holnap van a naptár szerint.

Kilódította a szemetet a kukába, ami a kávézó mögötti sötét sikátorban állt. Némi ételmaradék is volt benne, amit a vendégek meghagytak, a nagy sietségben a sebtében összecsomózott zsákból szanaszét szóródott a járdára. Illett volna összeszednie, ám egy hang azt kiáltotta a fejében, hogy tűnjön el onnan. A metsző szél jegesre fagyott hódarát vágott az arcába, a sarokból meg két sárgán fénylő szem meredt rá. Minden érzéke riadóztatta, hogy nincs egyedül, ő pedig szót fogadott magának, és sarkon fordulva bevágta maga mögött az ajtót. Meg sem hallotta a keserves nyávogást.

Hitt a megérzéseinek. Már gyerekként rájött, hogy az agya kissé másként működik, mint ahogy az rendjén volna, de azt nem tudta eldönteni, ez vajon jó-e vagy rossz. Csak annyit értett, hogy a tudata folyamatosan olyan információkkal tömi tele a fejét, amire nem lehet felkészülve egyetlen ép emberi elme sem. És mivel más volt, mint a többiek, még azt is nehezebbre esett elképzelnie, hogy milyen lehet normálisan gondolkodni. Csak a kiközösítés maradt neki, és az undor, amit naponta el kellett viselnie.

Az a pasas, aki záróra előtt borralalót hagyott a pulton, nagyon sötét gondolatokat forgatott a fejében. Úgy nézett ki, mint bármelyik hétköznapi vendég, ám őt nem tudta becsapni, mert egyenesen a lelkébe látott. Ő, bárcsak soha ne látott volna senki titkaiba, akkor nem tudná, mi lakozik a bűnös cselekedetek sötét háttérében, a tiltott emberi vágyak, képmutatás, mézes-mázos szavak, rejtett szándékok mögött! A megérzés nem számít bizonyítéknak, ha arra van szükség, viszont nagyon nehéz együtt élni a tudattal, hogy valamit módunkban állt volna megakadályozni, és mégsem tettük! Hiszen mi alapján tehetjük volna?

Ösztönösen felmarkolta a pénzt, amit az utolsó vendég hanyagul eléje szórt. Az érmék még meleg voltak a kéz érintésétől, de neki az is bőven elég lett volna, ha csak a kasszához lép. Testi kontaktusra nem volt szüksége, a túl intenzív élmény miatt őrizkedett is az ilyesmitől. Általában próbált valamiféle távolságot tartani az emberektől,

ha adódott rá lehetőség, mert a fejébe épített szenzor minden közeledésre azonnali reakcióba lépett. Nem akarta tudni, ki hogyan csalja a feleségét, ki sikaszt, ki drogozik, hogy veri a kölykeit, ki kinek hazudik, honnan lopja a pénzt, amit borralalóként vet egy csóró pincérnő elé. Nem akart tudni semmit, ami nem rá tartozik, mégsem tudott szabadulni az embertársáiból áradó szennytől. Néha arra gondolt, hogy az agya úgy funkcionál, akár egy vevőkészülék, egy elrontott antenna, ami mindent befog, amit nem kellene. Ha már nem bírta tovább, bevett pár szem nyugtatót, és beteget jelentett. Ilyenkor azt gondolta, hogy az egész világ szennyyese a nyakába zúdul, és nincs lehetőség szabadulni tőle.

Néha az ember úgy érzi, hogy bizonyos adottsága áldás és átok is egyben, amivel nehéz együtt élni. Így volt ezzel ő is, és mivel gyakran csak a negatív oldalt tapasztalta, hát eldöntötte, hogy megpróbál változtatni ezen. Biztosan van valami útja-módja a dolognak. Az nem megoldás, hogy életfogytiglani elszigetelésre ítélje magát. Felesleges szenvednie mások gondolatai, cselekedetei miatt, inkább a saját javára kell fordítania különleges képességét.

Kezdte volna azzal, hogy rendet tesz maga körül. Előbb a környezetében, aztán gondolati szinten. Meditációra pillanatnyilag nem volt lehetősége, de legalább kilépett a friss levegőre. A kuka mellé szórt maradékot nem találta sehol, csak egy kis fekete árnyékot vélt elillanni a gyér fényben. A frissen esett hóban apró mancsok nyomai rajzolódtak ki.

A kocsi nem indult. A motor köhített egyet, aztán feladta, mintha csak halálra fagyott volna. Nem csoda, csupa jég volt még a szélvédő is. Furcsa érzés lett úrrá rajta, a fejében felvilanó képeket próbálta elemezni, miközben majd megvette az Isten hidege. Gonosz vigyor, surranó árnyék, csúszós út, szírenázó mentők... Törte a fejét egy ideig, aztán arra jutott, hogy okosabb lesz taxit hívnia. Nem baj, ha rámege a borralaló, de legalább biztonságban hazaér. Ám a megérzéseivel nem tudott mihez kezdeni. Gondolataiba merülve ácsorgott az egyre sűrűbb hősérsben, míg végre a taxi lefékezett mellette. Megkönnyebbülten vágta be magát a hátsó ülésre, már mondta volna a címét, amikor az autó centrális zárja halkán kattant.

Méltatlankodva fordult a vezetőhöz, miféle bánásmód ez,

rázárni az utasra az ajtót? Ekkor a volán mögött ülő alak megfordult, és rávigyorodott. Elakadt a hangja a felismeréstől, dermedtő félelem lett úrrá rajta, ami úgy hatolt a csontjaiba, akár a januári hideg. Az utolsó vendég pedig beletaposott a gázba, és nyaktörő sebességgel robogva vitte védtelen utasát az elnéptelenedett városra.

Síri csendben ült, nem kérdezte, hová mennek és mi a szándéka vele. Nagyon is jól tudta ő azt. Amint az első ijedségből némileg magához tért, megpróbált gondolkodni. Talán jobb, ha nem csap felesleges cirkuszt, inkább vár, hátha adódik valami lehetőség. Muszáj, hogy adódjon, mindenáron szabadulnia kell. Addig is a legjobb, amit tehet, hogy próbál keríteni valami fegyvernek használható tárgyat.

Az egyik éles kanyarban mintha kigurult volna valami az anyósülés alól. Egy apró kalapács, amit üveg betörésére vagy az ajtó felfeszítésére használhatnak a csapdába esett utasok. Esetleg valami egészen másra... El sem hitte, hogy ekkora szerencséje van. Meg kell kaparintania anélkül, hogy lebukna. Megpróbált feltűnés nélkül benyúlni az ülés alá, de a sofőr megláthatott valamit a tükör-

ben, mert hátrafordult.

– Eszedbe se jusson, kisanyám! Én a helyedben nem próbálnék semmi hülyeséggel! – förmedt hátra fenyegetően. Az út során most először szólalt meg, a hangja épp olyan ijesztő volt, akár a gondolatai.

Csak egy pillanatig nem koncentrált a vezetésre, ezért később vette észre a sötétben surranó árnyékot. Meglepetésében egy hajszálynit félrerántotta a volánt, hogy az ütközést elkerülje, és ez elég is volt ahhoz, hogy elveszítse uralmát a kocsi felett. A fekete kiscica nem tudott róla, hogy a babona szerint balszerencsét hoz arra, aki előtt átfut az úton.

„Gonosz vigyor, surranó árnyék, csúszós út, szírenázó mentők.” Hirtelen mindez értelmet nyert. Elrablója nem mozgott, békésen ült a volán mögött, a feje furcsa szögben állt, mint aki most is az utat nézi. Reszkető kézzel a kalapács után kezdett kotorászni, hogy betörje az ablakot, és kijusson a felborult taxiból.

Már odakinn állt az árok partján, amikor eszébe jutott valami. Visszafordult a roncsához, és a törött szélvédőn keresztül aprópénzt szórt a műszerfalra. Elvégre illetlenség borralaló nélkül távozni, nem igaz?

Neupauer Roland: Főnix-öböl

könyv

MEGJELENT AZ ÚJNYUGAT ANTOLÓGIA

Digitális formában is megjelent az Újnyugat Antológia, s a kötet már nemcsak a könyvesboltokban, így a Líra hálózatában vásárolható meg, hanem része lett a Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) adatbázisának is. Az Újnyugat Irodalmi Kör és a 11

éves Nyugat Plusz irodalmi folyóirat értékeire építő ünnepi kötetben a Szlovákiai Magyar Írók Társaságához kötődő több szerző (Tózsér Árpád, Z. Németh István, Fellingner Károly, Bolemant László, Varga Imre) írása is szerepel.

A budapesti Nyugat Plusz

folyóirat és a felvidéki magyar alkotók között éveken ezelőtt kitűnő, bizalmi viszony alakult ki, s immár egyre több szerző részese az Újnyugat Irodalmi Kör irodalomszervező tevékenységének, a műhelymunkának is. A folyóiratot külföldön is egyre többen

ismerik és elismerik, így például van olasz, észak- és dél-amerikai, de több ázsiai szerzője is, akik vizuális költeményekkel gazdagítják a lapot.

Idézet a könyv fülszövegéből: „Részint összegzés, részint friss írások, kortárs versek, prózák gyűjteménye – egy mondatban így foglalható össze az Újnyugat Antológia lényege. Ha azonban e kötetről, s az Újnyugat Irodalmi Kör és a Nyugat Plusz folyóirat küldetéséről, missziójáról beszélünk, máris sokkal többről van szó: értékteremtésről, értékmentésről, tehetségek felfedezéséről, tehetség gondozásáról. A minőség iránti elkötelezettségről. Párbeszédéről. Ahogy Tózsér Árpád, a Nemzet művésze fogalmazott a lapról: „figyelemre méltó már maga a tény is, hogy az egykori Nyugat hagyományát a címében is vállalja, s ennek megfelelően a magyar irodalom új és újabb nemzedékeit ennek a hagyománynak a folytonosságában közli, értelmezi és értékeli.”

A könyv a Nyugat Plusz rovatcímét (Látótér, Látélet, Vadnyugat, Manézs) fejezetcímekké átmentve egyszerre ad

ÚJNYUGAT
ANTOLÓGIA

A kötet megjelenését támogatja
nka újnyugat IRODALMI KÖR

(tükör)képet a korról, amelyben élünk, egyszerre mutatja be az Újnyugat 12 évét, s olyan kiváló szerzők (Czeizel Endre, Choli Daróczy József, Fodor Ákos) műveit is újra közli, akik ugyan már nincsenek közöttünk, de a „Nyugat-lapok” (Nyugat Ma, Nyugat Most, Nyugat Plusz) történetében mégis kiemelt a szerepük, hatásuk máig él.”

Az Újnyugat Antológia a Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) adatbázisában itt található meg: <https://mek.oszk.hu/22600/22650/#>

(-VA-)

Neupauer Roland: Halogén

pályázat

KORTÁRS HANGON
A XVIII. KÖTETRE KÉSZÜLNEK

Megjelent a „Kortárs Hangon” pályázat legújabb, sorrendben 18. kiírása. Pályázni 2022. február 6-ig lehet (a pályázat teljes anyaga itt érhető el: <https://szmit.hu/kortars-hangon-22/>).

A történet még 2005-ben kezdődött a József Attila centenáriumi évében: *Volt egy ember* címmel hirdette meg egyetemisták részére az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem jogelődje – a Miskolci Egyetemmel közösen – irodalmi pályázatát. Aztán az évek során folyamatosan fejlődött, gazdagodott ez a projekt; 2011-től jelent meg nemzetközi szinten a diaszpóra magyar egyetemének magyar hallgatóival, 2015-től évi két alkalommal Kreatív Írásművészeti Műhelyt működtet, 2016-tól Pozsony, Nagyvárad, Kolozsvár, Eger irodalmi-művészeti lapjainak támogatásával lapdíjakkal gazdagodott – ma már 10 lap támogatja megjelenéssel –, s így egyre nagyobb nemzetközi nyilvánosságot kap a magyar felsőoktatásban is egyedülálló hallgatói tehetséggondozás.

Mindenképpen rangos elismerésnek tekinthető, hogy mára már három írószövetség ad díjat; a Szlovákiai Magyar Írók Társasága, az Erdélyi Magyar Írók Ligája és a Magyar Írószövetség meghív egy-egy általa tehetségesnek ítélt pályázót az írók táborába. A pályázók részére adott rangos díjak mellett a beérkező művekből minden évben a költészet napjára megjelenik egy válogatott hallgatói kötet is. A pályázat kiírói hangsúlyozzák; nem az irodalom szakosok belterjes versenyéről szól ez a program, hiszen például ebben az évben egy borászhallgató lett III. díjas, az egyik nyertes pedig a Marosvásárhelyi Orvosi Egyetem végzőse.

A kötet értékét növeli, hogy az Egeri Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Képzőművészeti Intézetének hallgatói képeikkel pályáznak a válogatott kötetbe, s az írástudók mellett képeikkel vallanak Kortárs Hangon világunkról.

A Kortárs Hangon '21 kötet elérhetősége: <http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/6899/>

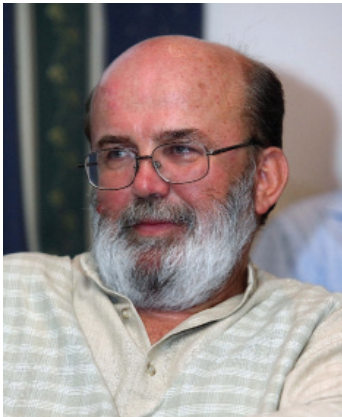

Neupauer Roland: Narancs eső

kitüntetés

A SZMÍT DÍJAZOTTJAI

A Szlovákiai Magyar Írók Társasága Turczel Lajos-díjban részesítette Tóth László József Attila-díjas költőt, akadémikust, műfordítót, a kultúra terén végzett tudományos munkásságáért.

Tóth Lászlót arról kérdeztük, mit jelent számára a Turczel-díj? „Többször írtam és beszéltem már róla, hogy bár Turczel Lajos soha nem volt a tanárom, kezdettől a tanítványának tekintettem magam. Élete végéig ekképp viszonyultam hozzá, és ez már így marad. Írói indulásunkkor, az 1960-as évek második felében ő volt az, aki – az *Egyszemű éjszaka* és a *Fekete szél* antológiákban bemutatkozó – meglehetősen vad(óc) nemzedékemet az elsők között fogadta el. Az akkori csehszlovákiai magyar provinciában a nálunk idősebb nemzedék-

kekből meglehetősen kevesen találtak ilyenek, miként olyanok is, akiket mi is elfogadtunk. Emberként, tudósként, irodalmárként azt az embertípust testesítette meg, aki úgy tekintett előre, hogy mindig tudta, mi van mögötte. S a legapróbb mozzanatokban is mindig a tágabb összefüggéseket – a helyiben is az általános érvényt, illetve annak lehetőségét – kereste és mutatta fel. Hozzá hasonlóan, tőle eltanultam így a magam szerény irodalom- és művelődéstörténeti munkálkodása közben is a folytonosságot – az előre- és hátratekintés egyidejűségét, a szűk(ebb) környezet és a tág(abb) horizontok egymásba kapcsol(ód)ását – tartottam s tartom mindig is fontosnak, ideológiáktól függetlenül, és tekintet nélkül az éppen aktuális világnézeti és világszemléleti hegemoniatörékvésekre. A róla elnevezett, nevével fémjelzett díj pedig azt jelenti számomra, hogy talán mégsem voltam, mégsem lehettem a legrosszabb tanítványa...”

A Talamon Alfonz-díjat megkaphatja minden szlovákiai magyar prózaíró, alkotó, jelentős szépprózai teljesítményéért. Ebben az évben Z. Németh Istvánnak ítélte oda a SZMÍT választmánya, a *Tejfehér köd* című kötetéért. A húsz novellát tartalmazó kötetben a szerző a történet-

mesélő kedvéről, gazdag fantáziavilágáról tesz tanúbizonyosságot. Keserű humora mellett az iróniánál erőteljesebb szarkasztikus látásmód felől is olvashatjuk elbeszéléseit. A rá jellemző szójátékok, szófordulatok ebben a kötetben is gyakran kapnak szerepet.

Z. Németh István számára ez a díj pozitív visszajelzés: „Megerősítés, hogy céljaim és terveim elérésében jó úton járok. A könyv tíz évig íródott, az elmúlt három évben fektettem bele a legtöbb időt és energiát. Amikor a címadó novelláért Arany Opus Díjat kaptam, már lett annyi önbizalmam, hogy nekiálljak összeállítani a kötetet. Sok visszajelzést kaptam az olvasóktól szóban is, írásban is, meglep, mennyire imádják, és ugyanakkor kimondhatatlanul jó érzés. De ettől még nem kezdtem el naponta újabb novellát írni, a következőre is legalább tíz évet kell majd várni.”

Csóka Ferenc a *Színország lovagja* című kötetével Simkó Tibor-díjban részesült jelentős gyermekirodalmi teljesítményéért. A díjnyertes kötetben a Szivárványlovag összes kalandjai olvashatóak a befejező, vadonatúj történettel együtt, Smola Gábor rajzaival. A díjat két évente osztják ki. A szerző elmondta: „Az ember minden díjnak örül. De akkor a legboldogabb, ha egy egész választmánytól kapja. A Szlovákiai Magyar Írók Társaságának vezetőségétől. Ez számomra megtiszteltetés. A Simkó-díj azért tett különösen jókedvűvé, mert a gyermekeknek írt művemért kaptam. Mindig el-lágyulok, ha az apróságok között eltöltött vidám író-olvasó találkozókra gondolok. Értük még érdemes erőlködni. És azért is fontos nekem a Simkó-díj, mert jellemében, életfelfogásában igencsak közel érzem magamhoz a művészt, akiről a díj a nevét kapta.”

A SZMÍT választmánya

2021-ben Balázs F. Attila költőnek, műfordítónak ítélte oda az ideai Forbáth Imre-díjat az *Újrafestett rácsok* című kötetéért. A díjat megkaphatja minden szlovákiai magyar költő kimagasló teljesítményéért. Balázs F. Attila napjainkban az egyik legismertebb magyar költő szerte a világban. Könyvei jelennek meg külföldön, a legkülönbözőbb nyelveken. Rengeteget utazik, költőtálatkozók rendszeres résztvevője.

Balázs F. Attila nem hiszi, „hogy van olyan személy, aki nem örül egy díjnak, elismerésnek. Még ha nem azért ír, dolgozik valaki, hogy elismerjék a munkáját, akkor is örömforrás, jelzés, hogy nem talmi, haszontalan dolgokra fecsérelt idejét. A Forbáth-díj megőrizte értékét, ami nem minden irodalmi díjról mondható el. Ideológiai, politikai szempontoknak nem lenne szabad alárendelni szakmai díjakat. Tudom, hogy utópisztikus elvárás.”

FIALA ILONA ÉS JUHÁSZ KORNÉLIA KAPTA A TAVALYI ARANY OPUS DÍJAT

A Szlovákiai Magyar Írók Társasága 2006-tól minden évben meghirdeti szépirodalmi pályázatát Arany Opus Díj címmel, amelyre benyújtható minden olyan magyar nyelven írt széppróza vagy vers, amely nyomtatásban még nem jelent meg, s amelynek közlési jogával a szerző rendelkezik. A zsűri döntése értelmében, a próza kategóriában Fiala Ilona *Horváthné örökre elment* című műve bizonyult a legjobbnak.

Fiala Ilona tavalyelőtt is elnyerte a díjat, és elmondta, ha tréfálkozni akarna, azt mondaná: már megszokta. Majd így folytatta: „Azelőtt kétszer kaptam védnöki díjat a Pegasus alkotópályázaton (2011-ben és 2013-ban)... Az Arany Opus Díj mindkét esetben meglepett, szinte megrendített, és nem tagadom, örültem neki. Jellemző rám, hogy nem éppen az önbizalom az, ami túlteng bennem, ezért nem is számítottam a díjra. Annál inkább különösen nagyra értékelem, hogy olyan elismerésben lehettem részem, amikor hozzáértő zsűri bírálta el a pályázatra benyújtott munkákat, s az enyémet sikeresnek találta. Pedig régebben is részesültem már ilyen jellegű – ám kisebb fajsúlyú – kitüntetésekben. Kezdve a Tábortűz pályázatával, folytatva a hangjátékpályázatokkal. Egy író-társaság díja esetében jóval magasabb a mérce, ennél fogva sokkal nagyobb

hatást gyakorol az érintettre. A második megmérettetés eredménye még mélyebb érzéseket váltott ki belőlem, mintegy alátámasztva az előző évi tapasztalást. Meglepődtem, megilletődtem, megtisztelve éreztem magam, egyben megerősödött bennem a tudat, hogy van értelme a munkámnak, érdemes tovább folytatnom.”

Juhász Kornélia lírai műve *Processus et effectus* az

Arany Opus Díj másik nyertese a líra kategóriában.

Juhász Kornélia a díjjal kapcsolatban elmondta, hogy újabban elég kevés időt szán arra, hogy dolgok rejtett jelentésén agyaljon. Továbbá, arra a kérdésre, mit jelent számára az Arany Opus Díj, így válaszolt: „A férjem a hibás! Ő mondta, hogy próbáljam meg, úgyhogy beküldtem egy prózai meg egy lírai szöveget, aztán közölték velem, hogy nyertem a verseny-

mel. Megköszöntem az információt, örültem egy sort. Jól jött a megerősítés. A honoráriumból megleptem a szeretteimet ajándékokkal. Aztán lapoztam, és csinálom tovább, ami élt: gondoskodom a kis családomról és írok. Díjazottan vagy anélkül, írom és írom a magam makacs, maximalista módján a mindenféle micso-dáimat, amelyek talán eljutnak valakikhez, akikből valamit ki-váltak.”

Neupauer Roland: Ügynökök

könyv

AZ IGAZSÁG(OK) NYOMÁBAN

Csáky Pál új kötetében, a *Büszkeség és harag* címűben nem kisebb feladatra vállalkozott, mint megírni a bársonyos forradalom és az azt követő harminc év történetét. (Ikerkönyve, *A penge élén* a korszak fontos dokumentumait közli, s áprilisban jelenik majd meg.) A szlovákiai magyar politika titkai – áll a *Pro Futuro Hungarica* gondozásában minap kiadott könyv borítóján sajátos alcímként, s akiknek van bátorságuk ezt a három hosszabb beszélgetésből álló könyvet elolvasniuk, igazán nagy fába vágják a fejszéjüket. Csáky ugyanis nem mismásol, nem ken el dolgokat, József Attilával szólna megkísérli az igazat, a maga igazát mondani, s nem csak a valódit.

Amikor 2007-ben pártelnök lett, három töltényt is kapott nyílt fenyegetésként. Csáky könyve megkerülhetetlen olvasmány azok számára, akik a korrall foglalkoznak, de azoknak is, akik „csak” meg akarják érteni

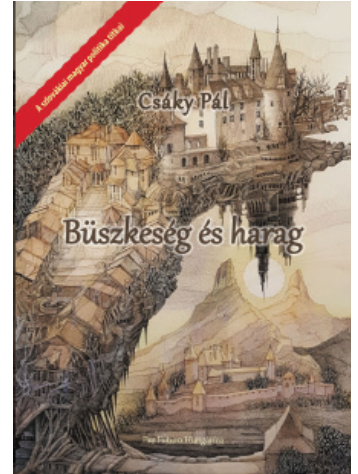
az elmúlt három évtized egyre szürrealisztikusabb történéseit, vagyis azt, hogyan jutottunk el az oly sokak számára lélekemelő bársonyostól a teljes letargiáig. Ezt a harminc évet akár két számmal is össze lehetne foglalni. A hivatalos népszámlálás szerint 1991-ben Szlovákiában 567 ezer magyar élt, a 2021-es adatokat még nem összegezték, de a felvidéki magyarság elégedett lehet, ha a létszámunk megüti a 400 ezret. Ami ennél is rosszabb, az önbecsülésünk és intézményrendszerünk romokban. Most akkor sikertörténet volt számunkra 1989 s az azt követő 30 esztendő?

A kovári/ípolysági/lévai Csáky Pál sok szlovák és szlovákiai magyar polgártársával együtt nagy tervekkel és reményekkel telve várta az 1989-es bársonyos forradalmat, sokunkkal együtt hitt egy szebb és egy jobb világban. Nem rajta múlt, hogy ennek a jobb világnak az ígérete gyorsan dugába dőlt. Mi ugyan-

is elsősorban nem csehek/szlovákok voltunk, hanem kisebbségi magyarok, s régi egyetemes tapasztalat, hogy bármilyen bizarrnak tűnik is, egy kisebbségnek mindig jobb dolga van egy diktatúrában, hisz akkor működik a közösségi összefogás, ami egy demokráciában gyorsan atomjaira hullik. Nos, ez történt a Felvidéken is. Csáky nem véletlenül idézi vissza a beszélgetés első fejezetében az 1968-as demokratizálódási folyamatot, amikor a prágai tavasz első áldozatai szintén a kisebbségek voltak. Ugyanez a nacionalista hőzöngés ismétlődött meg 1990 elején (majd jó párszor az azt követő években) is. A szerző részletesen ismerteti az 1989–2020 közötti szlovákiai (magyar) történéseket, hisz azon kevesek közé tartozik ezen a vonalon, akik percnyi pontossággal ott voltak a történések sűrűjében. Pártfunkcionáriusként, parlamenti képviselőként, miniszterelnök-helyettesként,

pártelnökként, majd európai parlamenti képviselőként. Csáky merész részletességgel adagolja a történéseket, szinte testközelbe hozva az elmúlt 30 év közszereplőit, a tűzvonalban szereplő politikusokat, azokat a háttéremberek, akik sokszor ténylegesen irányították a történéseket. Ami az eredményeket illeti, az 1989-es történések békés lebonyolítása mellett az EU-ba való belépés sikeres levezénylését tartja, valamint nagyon fontos személyes sikerének tekinti a Selye Egyetem létrehozását is. Ahogy haladunk előre a könyv olvasásában, úgy megy át oral historyból és politikátörténetből politikai krimibe. A 2007-es MKP-s elnökválasztás, Bugár Béla bukása, a Most-Híd létrehozása, a gengszterizálódó szlovák politika aljasabbnál aljasabb húzásai, amelyek végül a Kuciak-gyilkossághoz vezettek, kizárólag erős idegzetű olvasóknak ajánlott.

Juhász Dósa János

„Ez a világ azért maradt fenn eddig, s marad fenn még egy darabig, mert az igazság előbb vagy utóbb, de inkább utóbb, mindig kiderül” – írja valahol Békés József. Csáky Pál könyve nagyvonalú hozzájárulás ahhoz, hogy az igazság(unk) végre kiderüljön.

Csáky Pál: *Büszkeség és harag*, Pro Futuro Hungarica, 2021

A TEST FELHASZNÁLÁSA A MÉDIÁBAN

Németh Csilla első tanulmánykötete, *Líra-Test-Képek* címmel 2020-ban jelent meg a Nap Kiadó gondozásában. Ahogy azt az előszóban olvashatjuk: „a könyv olyan tanulmányokat tartalmaz, amelyek megkísérlelnék irodalomtörténetet írni úgy, hogy szem előtt tartják a médiatudomány elmúlt három évtizedében lezajló változásokat”. A kötet három részre tagolódik: az első rész Hajas Tibor munkásságát mutatja be, a másodikban Juhász R. József performanszai kerülnek reflektorfénybe, a harmadik szakaszban pedig Németh Zoltán

költészetének elemzését olvashatjuk.

Ahhoz, hogy megérthessük a kötet alapjául szolgáló kérdéskört, Németh Csilla levezeti az olvasó számára, honnan is indult az egész jelenségrendszer. Ha a művészeteket folyamatokban nézzük, akkor tudjuk, hogy az egyes korszakok miért és hogyan választhatóak el egymástól. Ez az avantgárd megjelenésének/létrejöttének esetében sincs másképp. A kötet érzéketlenül mutatja be, hogy az irodalmat és képzőművészetet miképpen befolyásolta a technológia. Például: az írás esetében az író-

gép megjelenése (Kittler elmélete alapján), amely megtörte a szerző személyes kontaktusát a „papírral”. Ez azt eredményezte, hogy az alkotó az írógépnél köszönhetően többé már nem adja hozzá a kézírathoz úgy önmagát, mint korábban, ugyanis a szerkezetnek köszönhetően az írás már nem egyedi (kézírás), sokkal inkább egységesített formában jelenik meg. Ezzel részben lehetne vitatkozni: a tinta és a betűk elhasználódása stb., amely egyedibbé teszi idővel az írógépet – de ez már sokkal inkább a detektívregények/filmek témája, semmint az itt bemutatott köteté.

A technológia térnyerése ugyancsak hatással volt a képzőművészetre. A fényképezőgép megjelenése, fejlődése és szélesebb körű elterjedése eredményezte azt, hogy az avantgárd híres izmusai (dadaizmus, kubizmus, stb.) megjelenhettek. A képzőművészek ugyanis úgy tartották, hogy a realizmust, vagyis a valóság hű visszaadását, amely sokszor erőteljesen motiválta a korábbi alkotókat, immáron szükségtelenné tette a fénykép. Ennélfogva nem maradt más, csak a festő, annak képzelete, a vászon és a festék.

Bár a huszadik század második felének politikai helyzete (szocializmus) erősen blokkolta a nyugati kultúra beáramlását Magyarországra, az alkotók

megtalálták a módját, hogy kontaktusba kerüljenek vele. Sok esetben szamizdat kiadványokat, kiáltványokat, különféle albumokat hoztak be külföldről, például Lengyelországból vagy Jugoszláviából. Ezekből inspirálódott többek között Hajas Tibor is, aki sajátosan hasznosította ezeket az inspirációforrásokat, és vált jelentős művészzé a magyar neo-avantgárdnak. A 80-as években Juhász R. József a felvidéki Érsekújvárból kezdte meg pályafutását. Az alkotó leginkább performanszairól és akcióművészetéről vált híressé. Talán vannak még, akik emlékeznek egyik akciójára, amikor a Duna áradása idején öltönyben egy ernyőt tartva a kezében állt be a vízbe (később a rendőrök kísérték el). Mint kiderült, az akció lényege az volt, hogy az eseményről megjelenő cikkek alatt mit reagáltak az olvasók. A könyv harmadik szakaszában Németh Zoltán *A perverzión méltósága* és a *Kunstkamera* című kötetét mutatja be és elemzi a tanulmánykötet szerzője.

A *Líra-Test-Képek* egy verbeli és profi tanulmánykötet. A szöveg értelmezése fókuszált figyelmet igényel, így semmiképp sem tekinthető egy könnyű, hétfégi olvasmánynak. A szerző alapos részletességgel dolgozza fel a test és a média

N. Juhász Tamás

kapcsolatát, több különféle nézőpontot is ütköztetve. A kötetet mindazoknak tudom ajánlani, akiket szakmai szempontból foglalkoztat az a téma, hogy miképp jelenítődik meg a test és annak különböző „alkotóelemei” a média felületein: a festészetben, a lírában, az akcióművészetben, és persze nem utolsósorban az irodalomban. Úgy vélem, hogy a szerző jelen könyve egy olyan hiánypótló alkotás, amelyre már szükség volt. A tanulmányok részletességének köszönhetően talán jobban rálátunk erre a viszonylag elhanyagolt, és sok esetben félreértett és/vagy félreértelmezett, olykor tabuizált témakörre.

Németh Csilla: *Líra-Test-Képek*, NAP Kiadó, 2020

Neupauer Roland: Tükröződés

vers

Zalaba Zsuzsa
Kor-szak-szellem

Ha rájössz
a nesze-semmi-fogd-meg-jól igazságára
Ki-be járkálsz a világ(talanság)ban
És fejet hajtasz minden kapu előtt

Káprázat

Lélekkapuk ajtaját a szél cibálja,
csend huhogja, szentjánosbogár vezet,
gyűszűnyi kis életemet kölcsönadja,
visszakapja, megforgatja, kavargatja,
s hogy hol a vég és hol a kezdet,
e szűk helyen nem értheted meg.

Kövekre festett

Kövekre festett hajnalok,
élek-e vagy épp halok?

Örökké ugyanaz és örökké ugyanott.
Szökellő angyal egy nem létező létrán,
aki leveri a csillagokat.

Idővonal

Addig kéne itt lennem,
míg azzá leszek, aki voltam,
évszázadok tarsolyomban,
mert ki fűszálat nem számol,
ősrégóta azt teszi,
magát szüli, temeti,
magát veti, kaszálja,
kenyérként kerül a tátra.

Ugyanaz

A teljesség könnye forrásként bugyog,
lélekpatakként csörgedez,
szilajtestű vizeket duzzaszt,
tengerig sodródódnak
halk szívdobbanásaink.

Ahányszor csak szirmot bontasz,
a csend hárfáit körbeülik,
porszemekből rendeződnek
gyermekké,
ácsá és erdővé:
üzenetté.

Odú

Megbújok hát pillanatban,
törékeny kis lepkeszárnyban,
pézsmailatú avarban,
dadogó csend magányában
holtomiglan álmodok,
kútvíz, mely a forrást osztja
végtelen sok apró kortyra:
elfogyó egész vagyok.

Ravasz József
Amit nem mondhatok el

Visszafelé gondolkodni kényszer-e?
Az emlékek térben és időben
zsugorodnak, már csak
erőnléte a tudatnak lelkesítő.

Lesznek napok, melyeket
Isten csak nekem teremt.
Nem mondhatom el szeretteimnek.
Végül ez a legnagyobb fájdalom.

Simulás

Elsöpör mindent a szél,
ami az útjába áll.
Istennek jelene, tánca...
Emlékek vénülnek.

A falevelek is sóhajmaslis-lelkek.
A létezésben semmi sem idegen.
Simulunk a megfogható széphez.
A sosem halunk meg tudatához.

Bámulatos

A semmibe bámulás egy
köztes élethelyzet állapot,
örömrészlet hiánya.

Időérzék nélküli várakozás
a jó és a rossz közérzet között,
mielőtt az életkedv újra istenít.

A szabadság iránya

Ha a madár alól
kivágják a fát,
nem a mélybe repül,
magasba ível!

Cigány sorsom
szépsége tragédiákban rejlik.
A szabadság irányát
Isten teremtette belém!

Csák Gyöngyi
Anonymushoz

Hiányzol, Anonymus –
te napot ígérsz,
én éjszakát holddal, csillagokkal.

A pillanatok fontosak,
miket körénk emel az égi kar:
az idő cselekedeteink váróterme.

Országod világosabb a többinél,
biztonsággal tájékozodom benne,
kedves halottainkkal tegeződünk
suttogásunkkal fellármázott temetőnkben.

Szép a te megtizedelt birodalmad.
Vezetsz tovább,
megláttatod a szépséges körforgást,
tócsák piszkos vize miként emelkedik felhővé,
megérteted, hogy szebbet, teljesebbet él
az embernél egy parányi virág is –
mozdulatlanságra ítélve, szótlantul.

A teljesség hiánya borzaszt:
miképp, ha tér-idő járomban vakon?

Tekinteted a létezés költeménye.
Áruld el Kóműves Kelemenné titkát,
ne üzzenek el a falat építők közül!

Vallod, pusztá önárulásunk
felnőtté nem növeszt,
az arc arcunkká akkor állandósul,
ha magunkról megfeledkezünk.

Ima

Jöjjön el a te országod,
és legyen meg az én akaratom,
ez kell: ország és akarat,
a létezéshez a feltétel ennyi,
miért kell gyávaságunkba belehalni?

Válasszunk semleges bolygót,
a száanalom és alázat gyalázatától
egyforma távolit,
legyen meg a mi akaratunk,
és jöjjön el a mi országunk.

Neupauer Roland: Kulisszák

képzőművészet

SZILÁNKOKRA SZEDETT VILÁG

Neupauer Roland rozsnyói származású, jelenleg Krasznahorkaváralján élő festőművész. Tanulmányait a Kassai Iparművészeti Középiskolában, majd a pozsonyi Képző-

művészeti Főiskolán végezte szabad művészetek–festészet szakon, előbb Rudolf Sikora festőművész, grafikus műtermében, majd Ján Berger festőművésznél. Fél évig a lengyel-

országi Poznań szépművészeti egyetemén is tanult. Néhány éven át Rózsnyón, majd Késmárkon tanított, de ezt egészségi állapota, súlyos betegsége miatt fel kellett adnia. Egy

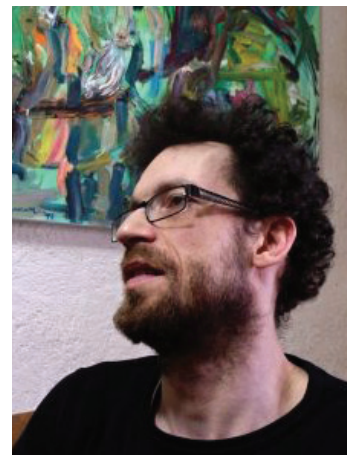
ideig a rozsnyói Actores Színház díszlettervezője volt, jelenleg Krasznahorkaváralján él és alkot.

Saját elmondása szerint már gyermekkorától vonzta a képzőművészet, már akkor is sokat rajzolt. Egyik első alkotása édesanyja személyi igazolványába készült, amelyben sok volt az üres hely. „Alapvetően mindig sokat rajzoltam, mivel a papírlap mindig üres hely, ki nem töltött tér volt számomra. A tér fogalma máig kedvelt témám” – mondja.

A festés mellett grafikával, tervezéssel is foglalkozik – igaz, mostanában egyre kevesebbet –, az utóbbi időben pedig vegyes technikával alkot és miniatűr agyagszobrokat is készít. Belső világát főleg absztrakt képeken osztja meg, amelyeken geometriai alakzatok, op-art és pop-art jegyek is felbukkannak. Alkotásait legjobban talán József Attila *Eszmélet* című verse jellemzi: „...Akár egy halom hasított fa, hever egymáson a világ, szorítja, nyomja, összefogja egyik dolog a másikat, s így mindenik determinált. Csak ami nincs, annak van bokra, csak ami lesz, az a virág, ami van, széthull darabokra...” Összetör, úgy analizál, vizsgálódás közben lerombol. Képei ennek a szilánkokra szedett világnak a szintézisei.

Mint mondja, foglalkoztatják a társadalmi és a természeti témák, a virtuális és

Fábián Gergely

digitális technika, a média és a reklám, illetve utóbbi időben a koronavírus. Alkotásait 2021-ben több kiállításon is láthatta a közönség, például a Pozsonyi Városi Galériában, a Pálffy-palotában, a rozsnyói városházán a BASKA/MALOM alkotótábor anyagát bemutató tárlaton vagy a Rózsnyói Bányászati Múzeum Galériájában a Nemzetközi Rovás Alkotóközösség eNRA 21 című csoportos kiállításán.

Jelenleg kisplasztikákon, illetve azokon a festményeken dolgozik, amelyek áprilistól az iglói Szepességi Művészek Galériájában lesznek láthatók. Bővíteni szeretné alkotásai sorát az eNRA 21 kiállításon is, amely februárban Rózsnyóról Komáromba, majd onnan Budapestre és Dunaszerdahelyre költözik. További tervei között említi a festés, az alkotás folytatását és a különféle alkotótáborokban való részvételt.

Neupauer Roland: Ablak

in memoriam

„A KÖLTŐK KORTALANOK, A VERSEK ÉLNEK”

2022. március 19-én töltené be 85. életévét Gergely József költő, a lévai Pedagógiai Szakközépiskola mellett működő legendás Juhász Gyula Irodalmi Színpad ikonikus rendezője, amatőr színész, aki 2007. január 9-én oly szerényen és magányosan távozott el közülünk, mint ahogy élt.

Gergely József kiváló költő volt és a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának tagja. Az 1960-as években a *Nyolcak csoportjával* indult és publikált az Irodalmi Szemlében. Hosszú kényszerhallgatás után 1997-ben megjelent *Milyen szél* címen a verseskönete.

„Ritkán írt és ritkán ír. Amit azonban papírra vet, az mives munka. Költőt av-

tunk? A költők kortalanok, a versek élnek. Neki ilyen sors jutott. Viseli, mint minden ember a keresztjét. Mint a bibliai Elítélt.” Ezt Mészáros Károly írta Gergely József kötetének utószavában.

Az 1960-as években megalapította a lévai Juhász Gyula Irodalmi Színpadot, és rendezője lett. Megreformálta az irodalmi színpadot, új irányt teremtett, amely ma is mozgatóereje a mozgalomnak. Számos belföldi és külföldi sikert ért el. 1960–1973-ig a lévai Pedagógiai Szakközépiskolán magyar nyelvet és irodalmat oktatott. Kiváló pedagógus volt, mestermódon, sokoldalúan formálta egyéniségünket. Oktatói módszerei messze meghaladták a középiskolai fokot,

kreatív és magas színvonalú élményórái sok-sok új ismeretanyagot gazdagítva jóval megelőzték korát. Hivatását magas fokú felelősségtudattal és hozzáállással végezte, hisz a tét a jövő pedagógusai voltak. Tette mindezt oly korban, amikor bűn volt a tudás és a gondolkodás! A tanítványai számára négy kiváltságos, boldog, de egyben „Godot-ra váró” évek voltak ezek. Ő volt számunkra a kezdet, általa lettünk, vagyunk és leszünk.

A Gergely-kód hordozói vagyunk, időnként kiközösítettként, de büszkén! 1968-ban nyilvánosan elítélte Csehszlovákia szovjet megszállását, ezért, és igényes, bátor irodalmi színpadi rendezései miatt, feketelistára került. Meghur-

colták, majd tanári állásából elbocsátották. Több mint húsz évig munkásként dolgozott. A 90-es években, nyugdíjazásáig, visszatérhetett tanári hivatásához.

Gergely Józsefet az egykori tanítványai *in memoriam* kiüntetésre javasolták. A Szlovákiai Magyar Pedagógus Szövetség posztumusz Vankó Terike-díjat adományozott neki pedagógiai munkásságáért a „szlovákiai magyar óvónők oktatásában kifejtett eredményes munkája elismeréseként”. 2009. május 30-án, Fülelsávoiban került sor emléktáblája ünnepélyes leleplezésére a sávoiy általános iskola falán, ahová egykor gyermekként járt, és ahol néhai édesapja, id. Gergely József iskolaigazgatóként mű-

Silvia Mann

ködött. Ezen a napon személyesen adtam át a posztumusz Vankó Terike-díjat a Gergely családnak. Mint volt tanítvány, az ember, a tanár és a költő emléke előtt szeretnék tisztelettel fejet hajtani.

múltidéző

EGY SZELÍD KÖLTŐ A GARAM MENTÉRŐL

Kilencven éve született Ozsvald Árpád. Bár őt is számtalanszor arcul csapta a napi politika, mégsem vett tudomást róla. Nem énekelte meg a sematizmust, nem adott számot a szocialista világrend sikereiről, ahogy nem szedte versbe a bársonyosnak hazudott forradalom vélt vagy valós eredményeit sem. Cserébe viszont elmondhatta magáról, hogy minőségtől függetlenül minden verse vállalható. Szerkesztője és meghatározó alakja volt a Hét című hetilapnak.

Már 1978-ban megjósolta (*Hettita ballada*), életveszélyben a felvidéki magyarság. Erre előtte csak Gyurcsó István vetemedett (*Az unokák megszületnek*), s mire e sorok megjelennek, már azt is tudni

fogjuk, mennyien is maradtunk még, akik vállalni merjük anyáink nyelvét. Ozsvald Árpád a Garam mentéről indult, Nemesorosziból. Amíg lehetett, Magyarországon tanult, Csurgón érettségizett, majd egy ideig Sopronban tanult, de az ötvenes évek sematistahurrákommunista időszakát már Pozsonyban élte át, s itt is ragadt 71 éves korában bekövetkezett korai haláláig.

Sosem vett részt az események sűrűjében, írta a verseit, tárgyakat, kéziratokat és régi könyveket gyűjtögetett, s 1956-os alapításától kezdve évtizedekig (vagyis egészen nyugdíjaztatásáig) szerkesztette a Hét című lapot, levelezett a lap külső munkatársaiival (köztük e sorok szerzőjével), írásra biztatva őket. Első verseit az Új Szó és a Fáklya közölte. 1954-ben *Három fi-*

atal költő című kétetben mutatkozik be Török Elemérrel és Veres Jánossal. Két évvel később már önálló kötetben teszi le a voksot a költészet mellett (*Tavaszi lesz újra, kedves*), ezt követi újabb három év múlva a *Júdása én nem lehetnék* című kötete.

Nemcsak gyűjti a régmúlt idők tárgyait, de a verseiben is el-eljátszik velük, ahogy napi politikai hangulatok helyett évezredek emberi értékeit és hiányokat vesz számba. Szabó Zoltán írja költészetéről: „Verseinek jellemző tónusa a halk megrendültség, a csendes tűnődés a világ dolgai fölött, szomorkás meditáció a múlt idő kérelhetetlenségén”. Bár alaposan leköti szerkesztői munkája, rendszeres időközönként jelennek meg a kötetei (*Földközélen, Laterna magica, Galambok szállnak fe-*

ketében, Szekerek balladája, Vadvizek, Oszlopfő, Valahol otthon, A nagy sási kígyó). A gyerekeknek írja az 1994-ben megjelent *Néger a hóesésben* című kötetét, s őket figyelemzteti a háború borzalmaira a még 1965-ben megjelent *A kis postás* című zanzásított történetével. De összegyűjti az egykori Felvidék irodalmi hagyományait is (*Emlékek útján*), számot adva arról, hogy a felvidéki magyar irodalom nem Trianon után kezdődik.

2003-ban, hetvenkettedik életévében hagyott itt bennünket. A Madách-Posonium 2006-ban a *Magyar Antaeus* sorozatban Bodnár Gyula válogatásában adja ki verseit, a Nap Kiadó gondozásában pedig négykötetes életmű-válogatása jelent meg *Az idő halála* összefoglaló címmel 2007 és 2010 között, több mint ezer

Juhász Dósa János

Somogyi Tibor felvétele

oldalán (*I. Kiűzetés a Paradicsomból – versek, gyermekversek, 2007, II. Nézelődés az ablakból – versfordítások, 2008, III. Képek, élmények, látomások – széppróza, valomások, interjúk, 2010, IV. Hagyomány, érték, önismeret – művelődéstörténeti publicisztika, portrék, recenziók, 2010*).

Ozsvald Árpád

Hettita ballada

Amikor a hettiták elfelejtették atyáik nyelvét,
a szárnyas, bikatestű, szakállas bölcsék
derűs arcukat elrejtették a homokdombok
hűvösében – kinek lenne kedve
mosolyogni fiak és asszonyok hűtlenségén?

Amikor a hettiták elfelejtették őseik nevét,
az istenek szeméből kiesett a lazúrkő,
s a fekete üregek megteltek könnyes iszappal,
nem akarták többé látni
a fiak és unokák hűtlenségét.

Amikor a hettiták már nem emlékeztek az útra,
amelyen idáig jöttek – az útjelző bálványok
kifordultak helyükből, bebújtak a
föld alá, mert szégyellték
az utat felejtő vándorok hűtlenségét.

Amikor a hettiták nem emlékeztek arra a dalra,
melynél nagy tüzek mellett őseik vigadoztak,
az aranybika két szarva között elpattantak
a húrok – nem kísérte hárfá
az apák, fiúk és unokák hűtlenségét.

Gömöri táj

Bacscai Béla képe alá

Gömör – Bacscai alkonyt súroló,
rőt színű kenyérdombocskái,
mezei utak a mindenség felé...

Az ősz piros bogyói fényesednek.
Diófák összevert ágai a szélben.
Szekerek tengelye nyikorog
az agyagban.

Fekete ruhás asszonyok batyui
fehéren billegnek a kukoricás

szélén, utánuk sárba mélyülő,
bütykös lábnyomok
Fölöttük magányos madár,
vászonszürke felhő...

Látom, ahogy a képből kilép,
indul már a festő,
széles hátán görbe hársorok,
és eltűnik az ólmos esőben didergő
medvebarna őszi fák között.

A legkisebb legény

Csúf boszorkák, gonosz királyok,
vad sárkányok és óriások,
óh, hányszor, hányszor meggyötörték!
Testvérei verembe lökték,
Varázsolták békának, fának,
bús hollónak vagy paripának,
összetörték minden csontját,

feneketlen tóba dobták,
de mégis mindig újra éledt,
ő lett hőse a mesének,
a legkisebb legény.

Őbenne élt a nép reménye,
hisz ezer évig harcolt érte,
népért, hazáért, szabadságért,
a Nekeresdi királylányért.
Mert komázni a királlyal,
aranya volt egy iszákkal,
ha elnyerte a fél országot,
akkor is csak haza vágyott:
a legkisebb legény.
A palotát is zsebre tette,
varázsvesszővel megverte
s lett belőle aranyalma.
Népét cserben sose hagyta,
mert erejét tőle kapta
a legkisebb legény.

Neupauer Roland: Szentetikus pálcia

novella

ANGYAL A HÓBAN

Régóta szeretett volna naplót vezetni. Egy füzetbe átmenteni a megmagyarázhatatlant: a mindig benne égő magányt. Ez a naplóvezetési vágy szokatlan érzéseket ébresztett benne, valahányszor csak eszébe jutott.

Elindult. Megigazította a haját, olyan fiúsan rövid, hogy nem kell ide fésű, csak ujjnyi simítás.

Felment a padlásra. Fura szokás, a gyermekkorból maradt meg: ha fontos dolog előtt állt, a padláson megnyugodott. Ez volt a tettek előszobája.

A padlásajtó öreg kilincset lenyomva mintha a múlt egy szelete tárult volna fel előtte. Kislánykorában babázni járt ide – senki sem zavarta, hangosan mondhatta a babák közötti párbeszédet. Serdülőként elbűjni, hogy önmagával találkozzon, felnőtt korára pedig annyi maradt meg mindebből, hogy a fontos döntések meghozatala előtt a padláson vett mély, üdítő lélegzetet.

Alig volt itt már valami: egy-két öreg babakocsi, apró, kopott játékok, lógó fülű maci, néhány kimustrált szék. A padlás atmoszférája olyan megnyugtató, helyrerázza a gondolatokat. Lezár és elindít. Folyamatokat továbbít a lélekben.

Igen, most kezdődik el... gondolatai minduntalan csak ugyanoda tértek vissza.

A padlástér most mégis más: nyáron új tetőt tetettek rá a férjével, újjáépítik a szülői házat. Az ócska kis ablak helyett új van – ha feláll az öreg székre, kileshet a padlástérről az utcára. Amint kitekintett a szűk utcára, meglepetten látta, hogy nagy pelyhekben hull a hó. S amott, a szemközti házak mögött a szántóföldek már fehér bundát öltöttek. A szomszéd szintén az udvaron bámészkodik, ő szerencsésebb, tőle közvetlenül a határra látni, őzek és nyulak kukucsálnak be a kertjébe. Többször megleste már. Milyen különös: a szomszéd az udvarából, ő meg innen, e titkos zugból figyel ugyanazt: a téli, régen várt csodát. A fehérség átváltoztat, megbűvöl, elvarázsol, tündérivé változtatja a világot. Rege a jelenről, mese a jövőről. Csakis a kedves, boldog, mindent megszépítő jövőről. Olyan ez, mint egy májusi, virágbódulattól teljes áhítat. Illat helyett azonban fehérség és misztikus fények...

Ki kellene menni az utcára. Leszállt a székről, tenyerét önkéntelenül is a hasára tette. Mióta várta ezt a kis jövővényt! Eddig kétszer vetélt el, de most azt mondják, túl van a veszélyen. Bolond is, hogy felmászott a padlásra, s még

a rozoga székre is felállt. És mégis: hirtelen rálátott a végtelenre. Mostanában, amióta új élet mocoog benne, gyakran idézi fel azokat, akik egykor, a régmúltban szerették. Elhunyt szeretteinek emléke betölti a szobát. És most kitöltik a padlástéri titkos áhítatot.

„Kislányom, ne törődj velük!” – hallja rég elhunyt édesapja hangját, aki azért vigasztalta, mert gyakran csúfolták őt szeplői miatt. Később a férjének pont ez tetszett az arcán. Igaza volt apának. „Csak aztán jól nézd meg ám azt, akihez hozzámész!” – bölcselkedett gyakran nagynénje, aki sok frázist mondott, de ő szeretett mellette üldögélni, a közelében valami biztonság, éktelen nyugalom fogta el – ezt csak a közhelyek és közmondások igazsága nyújthatja. Nagynénje köténye pedig ezekkel volt tele. A nénikének nem lehetett gyermeke, ezért őt fogadta lélekben örökbe. Mennyire sajnálta később a vetéléseknél, mintha saját sorsát látta volna megisméltódni. Kár, hogy nem érhetette meg ezt a jó hírt.

Most biztosan kislány fog születni! Megmondták az orvosok, s minden okoskodó asszony, aki csak mellette él. Ez az élet, az ő kislány már vele marad, érzi. Egy testben két lélek, s lám, már finoman hozzáér belülről, érzi a rezdüléseit. Aprócska, leheletnyi mozgások, ott legbelül: „Anyja, figyelj rám! A padlás engem is érdekel!”

A szakadt fülű maci figyel, nem hagyja itt, kimossa a kislánynak, hiszen az előbb jelezte, hogy érti a padlás lényegét. Hóna alá veszi, indul le a padlásról.

Az előszobába érve a férjével találja magát szemben. Szinte rákiált, ijedten, de a rémülete megelőzi a szavakat, ahogy a kopott maci is észreveszi. „Mit kerestél a padláson?!” Mit is? Hideg van és homály. Majd újjong:

– Hull a hó! Képzeld, fentről láttam!

Férje, Tibor még inkább megdöbben, a rozoga székre és a domborodó hasára gondolhat, a féltve vigyázott közös Kincsre.

Nem magyarázkodik Tibornak. Csak mosolyog, de ennyit azért leszögez:

– Ó már velünk marad! A nénikém is megsúgta, onnan fentről.

Tibor nagy nehezen megnyugszik, egyszer már mesélt neki a padlásos történeteiről. Felöltözködnek, s elindulnak a hóesésben. „Csak óvatosan” – érezni, hogy folyton csak ezt mondaná. De hallgat, nem sze-

retné idegesíteni a túlzott aggodalommal. Átkarolja, csúszik kissé az út.

A hó egyre nagyobb pelyhekben hull, milyen ritka adomány ez mostanság az égtől! „Adjunk hálát!” – rebegné, de nem mer ezzel előhozakodni, Tibor nem hisz az ima erejében. Tiszta lelkű, jobb férjet nem találhatott volna, összetartanak a bajban, s most az örömben. A hálaadást azonban a férfi nem érti, nem tartja szükségesnek. „Névtelen keresztény”, kavarg benne, és megszorítja Tibor kezét. Szívét eltölti a hála. Arcát felemeli, a hópelyhek felolvadnak és egybemosódnak könnyeivel.

– Fiú lesz vagy lány? – szólítja meg a szomszéd utcában lakó hajléktalan. Szükségakaszt adott neki a polgármester. A falubeliek gyakran visznek oda ételmezt, ruhát. Összeszedhetné már magát, azóta iszik, mióta a felesége kidobta, s hazajött a városból.

Meglágyulnak az arcvonásai, ahogy őrá néz, leplezetlenül és örömmel lesi domborodó hasát.

– Szerintem fiú – mormogja, mielőtt választ kaphatna. Újra végigméri őket. Olyan ez, mint két világ találkozása. A tekintük összeakad. A borotvátlan arcon a hópelyhek meglágyítják a vonásokat. Régi emlékek támadhattak fel benne.

– Hová megy? – kérdezi a nő együttérzőn.

– Havat lapátolni – mutat az egyik kivilágított, túldíszített házra. Újgazdagok lakják.

Elválnak útjaik, s mivel Tibor azt hiszi, szomorú és izgatott lett a találkozás miatt, biztosítja róla, holnap visz némi ételmezt és meleg ruhát Rudinak. A nő bólogat, és most fedezi fel, hogy nem csak a hóesést látja. Lám, valami fény dereng, körvonalazódik amott.

– Te is látod?

– Mit?!

Jakubecz Márta

– Hát az angyalokat!

– Angyalok?! – Tibor ijedten az ölébe kapja. Éppen jókor, mert néhány pillanat múlva elájul.

A mentőben ocsúdik fel, mellette izgatott férje, ám ő mégsem aggódik, noha látja, hogy infúziót kap.

– Ne félj, a baba megmarad! – súgja Tibor a fülébe, és megsimogatja a haját. Kivasalták a világot, mint a hófehér lepedőt. „Nénikém, láttad az elbűvölő hóesést? Odaátrol is látni az angyalokat? Vajon itt vagy-e mellettem?” Lehunyja a szemét, s maga elé képzelettel a padlást. Tisztán hallja nénikéje dúdolását, ő, hiszen a kora esti dallamok közti csendben ugyanezt súgta! Akkor mégis igaz. A csend sohasem hazudik.

És az angyal? Igenis látta! Közel hozta ezt a páratlan, csak keveseknek felvillanó fényt.

Neupauer Roland: Fészek

zenőórét

A JÓKAI JÓEMBER

Nagyapám, az utolsó jókai molnár emlékére

Gyökeres Kinga

Egy szép kora nyári napon egy vándor ballagott a Kis-Duna partján Jókai irányába. Már esteledett, éppen alkalmas alvóhelyet keresett, amikor a fák között fényt vett észre. Közélebb érve látta, hogy egy vízimalomból jön a világosság.

Egyszer csak kinyílt az ajtó, és a mindentudó molnár lépett ki rajta. Kezében elemózsiás tartsányával lépkedett le a malom lépcsőjén, amikor észrevette a vándort.

– Adjon Isten, jó ember! A falut keresi vagy eltévedt tán? – kérdezte barátságosan.

– Adjon Isten magának is! A városba igyekszem, és éjjeli menedéket keresek. Nincs szükségem nagy kényelemre, elalszom én akár egy ilyen malomban is – intett az épület felé.

A molnár csak ingatta a fejét.

– A malomba nem engedhetem be, jóember. De amott kényelmesen aludhat – mutatott a fák között megbújó fészert felé. – Legyen a vendégem egy kis vacsorára!

Letelepedtek a fűbe és falatozni kezdtek. A vándort furdalta a kíváncsiság, miért nem mehet be a malomba.

– Sok évet kell tanulni, hogy valakiből molnár lehessen ebben a malomban – mondta a kék szemű férfi mosolyogva –, de ha szeretné, kitaníthatom. Akkor majd bemehet.

– És mi lenne, ha mégis megnézném, ami benn van? – akadékoskodott a vándor.

– Akkor nem jól járna. Ne tegye! – nézett mélyen a szemébe a molnár.

A vacsora után elbúcsúztak, a vándor bekuckózott a fészertbe, de csak nem hagyta békén a kíváncsiság. Odalopózott a malom ablakához és bekukkantott. Benn a molnár épp a lisztet töltötte a zsákba. De nem akármilyen lisztet! Úgy ragyogott, mint valami drágakő. Hirtelen kihunyott a ragyogó liszt fénye, majd egyszerű fehér porrá változott. A molnár fel se pillantott, indult kifelé. Mire kiért a malom elé, a vándor eltűnt. Helyén egy szürke gém nyújtogatta a nyakát.

– Figyelmeztettem – mondta halkan a molnár –, nem hallgattam rád. Ez a malom a kis-dunai tündérek varázslisztjét őrli. Ha egyszerű halandó meglátja, a liszt elveszti varázserejét, és a tündérek számára ehetatlenné

válí. Ha a tündérek nem tudnak varázskenyeret enni, nem lesz erejük vigyázni a Dunára, és akkor sok rossz történhet.

A gém csak állt, nem szólt, mit is mondhatott volna. Fejét forgatva nézegette magát.

– Ez a büntetése. A tündérek törvényei szerint a kíváncsiskodók vízimadárrá válnak, és addig kell madár képében élniük, amíg ők jónak látják. Az a dolguk, hogy vigyázzák a malmot. Ne féljen, vannak már itt páran!

Ezzel füttyentett egyet, és az éj csendjét szárnyak suhogása töltötte be. A malom környékét ellepték a gémekek, kárókatonák, kócsagok.

– Mennem kell – mondta a molnár magukra hagyva a madarakat, és visszaballagott a malomhoz. A következő pil-

lanatban apró fények jelentek meg a víz fölött, megérkezett a tündérrálynő szitakötők által húzott fogata a népes kíséretével együtt. A lámpásokkal repülő tündérek halk zenét játszottak, és repülve táncoltak. Mindannyian megálltak a férfi előtt.

– Sikerült utódot találnod, Lajos molnár? – kérdezte a királynő.

– Sajnos, még nem. Talán majd legközelebb – felelte az szomorúan.

A tündércsapat varázsliszt híján elrepült. A molnár tudta, hogy a tündéreknek nem lesz erejük megvédeni a folyót és lakóit. Ha ők nem teszik meg, vajon lehet-e bízni az emberekben, hogy vigyázzanak erre a kincsre?

A SOMORJAI SÁMÁNLOVAS

A nagyapám csendes ember volt. Tette a dolgát, ahogy tanulta síheder korában. Nem kérdezett senkit. Ha valaki meglepte, csak annyit mondott, ejha. Ha dühös volt, szikrázott a szeme, az asztalra csapott, kiáltott egy nagyot.

Én dolgos embernek ismertem meg az öreget. Fehér hajú, nagy bajuszú, erős ember volt. Estére benn maradt a házban, rakott a tűzre pár rönköt, és olyan történeteket mesélt nekem, amelyek ijesztőnek, viccesnek vagy éppen szomorúnak hatottak. A legkülönlegesebbet egy téli estén mondta el, amikor a család többi tagja nem volt a házban, csak mi ketten.

Betegem feküdtem, felriadtam lázálomból.

– Nagyapó... – szípoztam sírós hangon. – Nagyapó!

– Mi a gond, Magocska?

Mindig így hívott, mert szerinte én még kicsi voltam emberpalántának. Csak magocska voltam.

– Rosszat álmodtam, és félek a sötétben.

– Ugyan már! – dörmögött. – Miért nem hívod a somorjai sámánlovast?

– Kicsodát? – kérdeztem, és már kevésbé féltem.

– Olyan mesét mondok, amit nem meséltem el még apádnak se. De te, Magocska, érteni fogod. Régen történt, még kislurkó koromban. A somorjai Duna körül sűrű erdőség terült el, nem úgy nézett ki, mint most.

A helyiek gyakran jártak oda halászni, vadászni, fát gyűjteni. Egyszer a nagyapámmal és annak bátyjával küldtek el éjszakai vadászatra, mint legidősebb fiúunokát. Tudod, nappal nem mehattunk, olyankor óvatos a vad. De éjjel, az más, akkor ők is merészebbek lesznek. Aznap éjjel nem ragyogott telihold. Az a boszorkányoké és a varázslóké. Már utána voltunk. Nagyapám bátyja, Géza feltekintett az égre, és elmosolyodva kérdezte:

– Láttad, öcsém?

– Láttam – mondta nagyapám, és megigazította a kucsmáját. Én bárhogyan néztem, nem észleltem semmit.

– Ma van a sámánlovass éjszakája – jelentette ki büszkén Géza bátyja.

– Ki az a sámánlovass? – kérdeztem kíváncsian.

A két fivér tanácstalanul egymásra nézett.

– Hát azt igazán senki se tudja. De ha találkozol vele, azt biztosan nem felejtet el – ismerte be végül nagyapám. Géza bátya látta, mennyire nem értem a magyarázatot, ezért inkább ő folytatta.

– A sámánlovass tiszta éjszakán látható. Rábízhatok egy titkot, vagy valamit, amitől félsz. Elviszi magával – s mint aki jól végezte dolgát, elővette az elemózsiáját.

Nem vittünk sok mindent magunkkal, egy kis kenyéret, szalonnát és almát. A férfiak ittak szíverősítőt is. Azt nem értettem, én miért nem kaphattam, hisz az én szívemnek is szüksége volt erőre, de azt mondták, nem gyerekek való. A finom falatok után kezdődhetett a vadászat. Csendben kellett maradni. Rögtön olyan némaság telepedett közénk, hogy azt hittem, egyedül vagyok. Figyeltem az őszi erdőt. A fák vidám színei éjszaka mind sötétnek és ijesztőnek tűntek. Nem mertem elmondani nagyapámnak, hogy nagyon félek. Nem tudtam, miért vagy mitől, csak azt, hogy ha egyedül hagyom, nagyon rossz. Mindenhol mozgó árnyakat láttam. Úgy éreztem, valaki figyel, és ez rettegéssel töltött el.

– Mi most megnézzük a másik lest – suttozta nagyapám.

Ott maradtam egyedül. Nem akartam a sötétre meg az árnyakra gondolni, de aztán eszembe jutott a legenda.

– Kedves sámánlovass! Nem akarok félni a sötétben! Kérlek, segíts! – suttoztam az éjszakába.

Nem gondoltam, hogy valami történni fog, de hirtelen mé-

lyebb lett a csend. Ló poroszkálását hallottam, ám nem láttam semmit. A hang nem a föld felől, hanem az égből jött. A hirtelen támadt szél megrezegtette a faleveleket. Tudtam, hogy nem vagyok egyedül. Felnéztem az égre, és ott mintha megláttam volna egy sötét alakot. Felém fordult, a szeme két csillagként ragyogott.

– Nincs semmi baj. Bátor vagy, fiam!

Éreztem, hogy a félelmem, akár egy kis felhő, a sámánlovass sötét kezébe vándorol. Ő fújt egyet, és a félelem elillant. Majd a csillagokba markolt, mint aki érett cseresznyét szakít le a fáról, összemorzsolta és lehintette rám. A csillagpor rögtön eltűnt, amint hozzám ért. De mintha minden darabja belém olvadt volna.

– A viszontlátásra! – köszönt el a sámánlovass, kacsintott egyet csillagszemével, majd amilyen hirtelen jött, olyan hirtelen távozott. Hangja nem is hang volt, hanem a fák között susogó szél. A lódobogást hallottam még egy darabig, de őt magát már nem láttam.

Körülnéztem a magaslesről. Az éjjeli erdőt már teljesen másnak éreztem. Meseországúnak. A fák ezüstös fényben táncoltak, szívem megtelt vidámsággal és bátorsággal. Többé nem féltem sem az erdőtől, sem a furcsa árnyaktól. Tudtam, hogy a sámánlovass megsemmisítette ezt az érzést, és ha segítségre lesz szükségem, visszatér.

Nagyapám elhallgatott. Én sem szóltam. Nem tudtam őt elképzelni félős kisfiúnak, mert számomra mindig a vidám, bátor és erős nagyapó volt.

– És visszatért? – kérdeztem álmos hangon.

– Hát persze. Ha nem is hoztam, de tudtam, hogy kit látogatt meg. Azoknak rögtön feltűnt a szemében valami új csillogás. Nem kérdeztem rá a dologra, nem volt illendő, de tudtam, hogy mi történt velük.

A többire nem emlékszem, mert elaludtam. Álomban a réten jártam. Néztem a csillagokat.

– Hol vagy, sámánlovass? Kérlek, gyere el hozzám!

A sötét réten halk fuvallat futott át. A fűszálak lengedeztek az izgalomtól.

– Itt vagyok, Magocska! – szólalt meg valaki a szellő hangján. Mellém állt éjfekete lován, csillagszeme vidáman izzott. A meglepetéstől meg se bírtam szólalni.

– Félsz a sötétben, mint a nagyapád? – susogta barátságosan. – Elvihetem, ha szeretnéd.

– Igen, kérek! – mondtam.

Felnyúlt az égboltra, megrázott egy csillagot, amiből rögtön három lett, az egyiket a tenyerébe fogta. Vártam, hogy szétmorzsolja, ahogy nagyapa mesélte, de ő rám nézett, és a ragyogást beletette a szívembe.

Másnap gyógyultan ébredtem. A sámánlovass a lázamat is magával vitte. Nagyapa nem szólt semmit, csak kacsintott. Én visszakacsintottam, és mindketten tudtuk, mi történt.

Azóta már én sem vagyok kicsi gyerek, elszaladtak az évek. Tiszta estéken, telihold múltával ha felnézek a csillagos égre, bizony látom, amint a csillagok kacsintanak. Akkor tudom, hogy a sámánlovass még ma is teszi a dolgát.

Neupauer Roland: Amfiteátrum

iránytű – fiatal írók rovata

EGY FESTMÉNY ÉLETE

A kerthelyiség fényárban úszik. A fehér kandeláber csak úgy ontják magukból a szikrázó sugarakat, megvilágítva a táncoló sokaságot. Gyönyörű kora nyári este van, finom szellő szaladgál az asztalok között. A hölgyek kipirulnak a tánc hevében, a férfiak szeme szerelemtől csillog. Most látom, hogy szinte mindüknek egyforma kalapjuk van.

Az itt hetente összeverődő emberek nem tehetősek, de nagyon tudnak élni, mulatni. Javarészt művészekből áll a vendégsereg. Pirkadatig szól a zene, fáradhatatlanul táncolnak.

Én nem szeretek táncolni, író volnék vagy valami hasonló. Azért járok ide, hogy múzsákat keressek. Némi szerénytelenséggel mondhatom, gyakran többet is találok magamnak. Ma sem kell sokáig keresgélnem. Itt ül velem szemben a padon. Olyan a mosolya, mint a felkelő

nap, minél tovább sütkérezem benne, annál nagyobb melegség járja át a szívemet. Női kísérlője van, akinek épp egy kedves barátom csapja a szelet.

Ebben a forgatagban kevés kisasszonynak őrzi gardedám az eregyeit. Kétség sem fér hozzá, hogy ma este ő lesz, aki megihlet. Kiteszem az asztalra a sarkainál erősen meggyűrődött füzetemet, nézem a hölgyet, és várom, hogy homlokon csókoljon. Jaj, félreértés ne essék, nem a hölgy, hanem a múzsa!

Türelemes vagyok, a művészetet, ugyebár, nem lehet sietetni. Az nem úgy van, kérem, hogy odaülök és leírom. Nem, nem. Kell hozzá egy csipetnyi ihlet, egy kevéske képzelet, és akkor sem biztos, hogy marandót alkotok. A tollat készenlétben tartom, szorosán hozzápréselem a papírhoz, nehogy elillanjon a szó az alatt az idő alatt, amíg a tinta a papírig ér.

Valami megcsiklandozza az orromat, de nem mozdítom el a kezem. Félrefordítom a fejem, hogy megnézzem, mi piszkálja az orromat.

Nem mi, hanem ki. Egy szakállas, bajuszos fickó áll a forgatagban szemben, valami pemzli van a kezében. Furán, féloldalra fordított fejjel, egyik szemét behunyva vizsgál bennünket. Majd átfordítja a fejét, és onnan is meglesi a vigadalmat. Az ecsettel a kezében a homlokát vakargatja. Összekeni az arcát a pemzlivel.

„Tán szólni kellene neki” – tűnődöm.

Pillanatnyi habozás után odafordulok a mellettem pipázó keménykalapos úrhoz, Pierre-hez.

– Elnézést kérek, megmondaná nekem, ki ez az úr, aki a pemzlijével inzultál?

Pierre kiveszi a szájából a pipát, odakocogtatja a homlokához.

– Ejnye, milyen műveletlen valaki. Ő monsieur Renoir.

– Oh, ismernem kellene?

– Kedves barátom az említett úr. Festő – jelenti ki Pierre felhúzott szemöldökkel.

– Mon dieu! Hát ezért az ecset.

Nem foglalkozom vele tovább. Visszatérek a múzsámhoz. Epekedve várom, hogy szavakat csaljon elmém szikkadt talajába. Elmerülök a szépségében, gyönyörű aranszín hajában. Kecsesen ül a kerthelyiség kényelmetlen padján, karját átvette a pad támláján. Az illatát felém sodorja a szellő. Mennyei.

Érzem, hogy érkezik az ihlet, de félúton egy esetvonás szakítja felbe a gondolatomat. Mérgesen fordulok a művész felé. Közben észreveszem, micsoda elegáns fekete szalagot kanyarított a kalapomra. Egyértelműen jobban festek így.

Gyurkovics Anikó

– Merci, monsieur! – biccentek felé, de észre sem veszi. Ennyit a műveltségről, kérem.

Teljesen elvonja a figyelmelet a múzsámról, hát nem sietek visszatérni. Inkább a festőt figyelem. Egy barna kalapot viselő hölgy lép monsieur Renoir mellé. Nem túl tetszetős, ő nem lesz a múzsám. A nő is bennünket figyel. Eltávolodik, majd közelebb lép hozzánk. Elmosolyodik. „Oh, a mosolya milyen szép!”

A hölgy teljesen a férfi felé fordul, figyelmét leveszi rólunk.

– Monsieur Renoir, ez lenyűgöző – suttogja, miközben felénk int fehér csipkekesztyűbe bújtatott kezével.

– Merci, mademoiselle.

A nő tekintete visszavándorol ránk. Kihúzott magam, úgy tűnik, engem néz.

Mély sóhaj kíséretében szakad ki belőle a gondolat:

– Az ön képei szinte élnek.

MACSKAÉLET

Kutyául érzem magam.

Ah, már identitászavarom is van.

Látod ezt? Ez a pasas itt mellettem, ebben a borzasztóan giccses, mintás fotelban

a gazdám. Gondoltad volna? Elhiszem neked, hogy nem. Nem egy tipikus gazdi. Egyál-

talán gazdinak sem nevezném. Képzeld el, hogy folyamatosan elfelejti a vacsorámat. Még szerencse, hogy a szomszéd Cili néni engem is megvendégel, ha arra járok, és hidd el nekem, gondoskodom róla, hogy arra járjak. Gyakran meglátogatom őt. Nem mellesleg Cili néni kandúrja sem elhanyagolható. Jó, hogy szőrös vagyok, mert elpirultam.

Visszatérve erre az alakra itt a fotelban. Most nézd meg! Tátott szájával alszik, és úgy horkol, hogy feláll a szőr a hátamon! Összekulcsolja a kezét, hogy még véletlenül se tudjak odabújni. Te szívesen lennél a macskája?

Itt ülök az asztalon, a pohara mellett. Ez sem érdekli. Ő pihen. Mindig azt mondja, hogy ő annyit dolgozik és elfárad. Már nincs energiája semmire, amikor hazaér.

Bezzeg, amikor megtalált! Megígérte, hogy a legjobb falatokat kapom majd, és mindennap játszik velem. Vett egy fésűt is, amivel ígérete szerint rendben tartja a bundámat. Tudod, mikor voltam utoljára megfésülve? Amikor Cili néni megfésült. Jaj, te azt hallottad, hogy a macskák maguk mosakodnak. Ti mindent elhisztek?

Látod, mi lett az ígéretekből?

Egyszerűen semmi.

Azt se venné észre, ha lebökném a ronda, virágos bögréjét. Olyan borzasztó az ízlése, nem is értem, engem miért hozott

haza. Hiszen olyan cuki vagyok! Lehet, hogy neked tetszik ez a bögre, de én szörgolyót köpök tőle.

Két nyár óta vagyok itt. Szeretem, amikor eljönnek az unokái, és játszanak velem. Ők bizony nagyon jó gazdik lennének! Megengedik, hogy odabújjak hozzájuk az ágyban, meg állandóan jutalomfalatokat kapok, ha valami vicceset csinálok. Olyankor igazi mókamester vagyok. Többször el akartak már vinni magukkal, de ő itt a fotelban nem engedte el. Azt mondta, hiányoznék neki.

Ugyan már!

Néha szeretném megkarmolni. Csak egy kicsit. Játéknak álcázva, de nincs szívem hozzá. Mégiscsak hazahozott! Nem kellett azok közt a gonosz, csavargó macskák közt élnem. Koszosak, bűdösek, kukából esznek, és olykor egymás torkának esnek. Semmi tartás nincs azokban. A macska pedig büszke állat és játékos.

Várj egy picit, máris jövök!

Nézd, mit hoztam, ez a kedvenc játékom! Cili néni mindig felfújja nekem, és átrakja az erkélyre. Nagyot durran, amikor beleeresztem a körmeimet.

Eszembe jutott, hogyan ébereszthetem fel a gazdit.

Figyeld meg, ha kieresztem a karmom, mi történik! Ez a kedvenc játékkunk.

Ő is szereti, mert utána mindig fogócskázik velem.

Neupauer Roland: Dragon

mozaik

Hiányzik egy kötet, antológia a könyvtárából? Egy régebbi felvidéki szerző könyvére fáj a foga? Forduljon hozzánk bizalommal, segítünk a könyv beszerzésében. Jelentkezzen a lilium@liliumaurum.sk címen!

Évfordulók

175 éve született **Mikszáth Kálmán** (Szklabonya, 1847. január 16. – Budapest, 1910. május 28.) író, újságíró, szerkesztő. Legismertebb művei: *A tót atyafiak*, *A jó palócok*, *Szent Péter esernyője*, *Beszterce ostroma*, *Különös házasság*, *A Noszty fiú esete Tóth Marival*, *A fekete város*, *A néhai bárány*.

100 éve született **Nemes Nagy Ágnes** (Budapest, 1922. január 3. – Budapest, 1991. augusztus 23.) Kossuth- és József Attila-díjas költő, műfordító, esszéíró. 1946-ban jelent meg első verseskötete *Kettős világban* címmel. Egyetlen regénye *Az öt fenyő*, amelyben a művészszerző és a krimi elemeit vegyítette.

100 évvel ezelőtt született **Farkas Jenő** (Szend, 1922. január 18. – Szend, 1979. szeptember 18.) költő, műfordító, római katolikus pap. Többek között Ján Botto, Andrej Sládkovič és Andrej Plávka munkásságát fordította. 1965-ben jelent meg a *Csendország* és 1969-ben a *Valaki jár a nyomomban* című verseskötete, valamint 1999-ben egy válogatott verseit tartalmazó kötet, *Ballada és zsoltár* címmel.

90 évvel ezelőtt született **Ozsvald Árpád** (Nemesoroszi, 1932. január 28. – Pozsonypüspöki, 2003. június 15.) költő, író, szerkesztő. Legfontosabb kötetei: a *Tavaszi lesz újra, kedves* (1956), a *Földközben* (1965), a *Vadvizek* (1978), a *A nagy sási kígyó* (válogatott és új versek, 2000). Halála után 2006-ban válogatás jelenik meg verseiből, 2007 és 2010 között pedig négykötetes életmű-válogatása is.

55 évvel ezelőtt született **Győry Attila** (Dunaszerdahely, 1967. január 30.) író, könyvterjesztő, a Családi Könyvklub alapítója és igazgatója. Önálló kötetei: a *Vércsapolás*, a *Kitörés*, *Az utolsó légy*, a *Kerékkutya*.

25 évvel ezelőtt hunyt el **Gergely József** (Füleksávolgy, 1937. március 19. – Losonc, 2007. január 9.) költő. 1997-ben jelent meg *Milyen szél* című verseskötete.

25 évvel ezelőtt hunyt el **Bertha Bulcsu** (Nagykanizsa, 1935. május 9. – Budapest, 1997. január 19.) háromszoros József Attila-díjas magyar író, publicista. Életében összesen 26 könyve jelent meg: elbeszélések, regények, tárcák, publicisztikák, karcolatok, interjú-portrék és szociográfia.

15 évvel ezelőtt hunyt el **Nagy Gáspár** (Bérbaltavár, 1949. május 4. – Budapest, 2007. január 3.) Kossuth- és József Attila-díjas költő, prózaíró, szerkesztő. Legfontosabb kötetei a *Koronatűz*, a *Földi pörök*, a *Múlik a jövőnk*, a *Szabadrabok* és a *Közelebb az életemhez*.

díj

MAGYAR ÖRÖKSÉG-DÍJ
KÖVESDI KÁROLYNAK

2021. december 18-án, a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében hét Magyar Örökség-díjat adtak át. A hét kitüntetett között volt Kövesdi Károly író, költő is, aki közirói szolgálatával érdemelte ki az elismerést. Duray Miklós méltatásában kiemelte: „Kövesdi Károly évtizedek óta építi életművét, szellemi, gondolati, gondolkodásmódi művét, amit tavaly (2020-ban) Európa-éremmel ismertek el, elhelyezve gondolatvilágát, szemléletét térségünk, Kelet-Közép-Európa hagyományos, zsidó-kereszt/ty/ény, nemzetileg elkötelezett és a térségünkben élők sorsa iránt gondot viselő szellemiség rétegsorában.”

Fábián Gergely felvétele

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Csák Gyöngyi (1950) költő, író
Fábián Gergely (1986) újságíró
Gyökere Kinga (1976) prózaíró
Gyurkovics Anikó (1979) prózaíró
Jakubecz Márta (1962) író
Juhász Dósa János (1969) újságíró
N. Juhász Tamás (1987) irodalom- és filmkritikus
Nagy Erika (1961) prózaíró, szerkesztő
Ozsvald Árpád (1932–2003) költő, író, műfordító
Ravasz József (1949) költő, szerkesztő, romológus

Tóth N. Katalin (1975) prózaíró
Tóth László (1949) költő, író, művelődéstörténész, szerkesztő
Vincze Nóra (1987) képzőművész, animátor
Z. Németh István (1969) költő, író, szerkesztő
Zalaba Zsuzsa (1970) költő, prózaíró

Lapszámunkat **Neupauer Roland** festőművész műveivel illusztráltuk.

rejtvény

KONCZ ZSUZSA NYOLC IRÁNYBAN

Rejtvényünkben Koncz Zsuzsa 34 népszerű dalát rejtettük el nyolc irányban. A ki nem húzott betűk összeolvasva adják a megfejtést, egy újabb ismert és kedvelt szerzemény címét. A megfejtéseket január 31-ig várjuk a lilium@liliumaurum.sk-ra. A helyes megoldók között értékes könyvcsomagot sorsolunk ki. Karácsonyi rejtvényünk nyertes A nyertes Hasznos Lenke (Garamszentgyörgy). Gratulálunk!

A METRÓ	ÍGY VOLT SZÉP
A SZÉL	KI NEVET A VÉGÉN
AKCIÓ	KIS VIRÁG
AMERIKA	KISFIÚ
BÁJOLÓ	MÁSNAP
BARÁTSÁG	MESSZESÉGEK
BOLYONGOK	MICIMACKÓ
CSEND	MONDÓKA
CSODÁLATOS VILÁG	RINGATÓ
DÚDOLÓ	SOHA NE KÉRDEZD
ÉJFÉLI NAP	SUZANNE
ÉJSZAKA	SZÁZ ÉV
ELŐSZÓ	TÜNDÉRORSZÁG
EMLÉK	UTCÁK
GYEREKJÁTÉK	VALAHOL
HA ÉN RÓZSA VOLNÉK	VURSTLI
HAJNALI SZERENÁD	ZENG AZ ÉNEK

M G K M S O H A N E K É R D E Z D
E Á G É L É Z S A M E R I K A Á N
S S S Á N I K I S V I R Á G N É É
S T R N L L G D N E S C Á E A T G
Z Á Í A A I O Y S V T Z R M K L É
E R H G M P V V E U S E A L A O V
S A G K Y E A S A R Z Z Y É Z H A
É B T Ó E V T N O S E A Á K S A T
G O U D K N O R I T Z K N Z J L E
E L R M Ú C É L Ó L A Ó J N É A V
K Y B I O D A Z T I É L R Á E V E
I O K Á N N O M A S C F Á N T H N
S N O Ü J G D L I G Z K J D É É I
F G T A G O A Ó Ó C N É A É O A K
I O H Y Í G L T K Y I E P L E S H
Ú K E L Ö S Z Ó Ó A G M Z Y E N C

Készítette: Z. Németh István

képregény

VENADO ÉS FELESÉGE, SÓNIA ÚGY DÖNTÖTTÉK, HOGY NÁPOLYBA MENNEK NÁSZÚTRA. A HOTEL TERASZÁN ELFOGYASZTOTT VACSORA UTÁN A TENGERPARTON SÉTÁLTAK, AMIKOR...

SALERNOI EMLÉK

Száraz Pál novellájából a forgatókönyvet írta: Z. Németh István rajzolta: Vincze Nóra

SZENZÁCIÓ!
FÉNYES NAPPA
KIRABOLTÁK
SANTIA GRÓF
VILLÁJÁT!

EZ IS HÍR? EZ A BANDA MAJDNEM MINDEN HÉTEN KIFOSZT EGY ELŐKELŐ VILLÁT. FŐLEG ÉKSZEREKET RABOLNAK, AMIKET MÉG AZNAP ÉJSZAKA ÉRTÉKESÍTENEK.

IGAZÁN?

MIÉRT CSODÁLKOZNAK EZEN? OTT VAN EGY LEBUJ, AHOZ A BETÖRŐK GITÁRSZÓ ÉS VADUL KERINGŐ TÁNCOSNOK KÖZÖTT POTOM ÁRON HERDÁLJÁK EL A RABOLT HOLMIT.

A FIATAL PÁR VISSZAMENT A VENDEGLŐ TERASZÁRA, AHOZ EGY KANCSÓ SOLERNÓI BOR MELLETT BESZÉLGETTEK EGY ÓRÁCSKÁT. SÓNIA GONDOLATAI EL-ELKALANDOZTAK.

MINDJÁRT JÖVÖK! VÁRJ MEG ITT! CSAK FELUGROM A SZOBÁBA.

IDENÉZZ, VENADO! EZT VETTEM NÉGYSZÁZ LÍRÁÉRT LENN AZ UTCÁN, AHOZ AZ ÉJJELI BÖRZE VAN.

VENADO ÉJFÉLIG VÁRTA, HOGY A NŐ VISSZATÉRJEN. KISSÉ BŐSSZUSAN MENT FEL A SZOBÁBA, HOGY MEGSZIDJA SZŐSZEGŐ KIS FELESÉGET. NAGY MEGLEPETÉSÉRE...

KEDVESEM, LOPOTT HOLMIT VESZEL? TUDOD-E, MIT TETTÉL? ÉZÉRT MÉG...

MÁSNAP A PARTON...

MEGFIGYELTÉK A NAGYSÁGOS ASSZONYT, AMIKOR A VILLÁBÓL ELRABOLT HOLMI EGY RÉSZÉT MEGVETTE.

A FELESÉGEM NEM TUDTA, HOGY AZ LOPOTT NYAKÉK.

AZ ÁR, AMIT ADOTT ÉRTE, ENNEK ELLENTMOND. SAJNÁLOM, LE KELL TARTÓZTATNOM!

URAM, NEM PRÓBÁLHATNÁNK MEG...

HAZAENGEDEM, DE MÉG AZ ÉJJEL EL KELL HAGYNIUK AZ ORSZÁGOT.

SZERENCSERE A REND ÖRE RUGALMASNAK BIZONYULT.

AMIKOR VÉGRE TÚL VOLTAK A HATÁRON...

SÓNIA, ÍGÉRD MEG, HOGY SOHA TÖBBÉ NEM TESZEL ILYET!

ITT A GYÖNGYSOR! TÍZSZER ANNYIT ÉR, MINT AZ ÚTIKÖLTSÉG A VÁLTSÁGDÍJJAL EGYÜTT. LÁTOD MÁR, MILYEN OKOS A FELESÉGED?

EGYSZERŰ PARAFFINBÓL VALÓ HAMISÍTVÁNY. ÚGY ADJÁK EL, HOGY AZ EGYIK KÖZHÍRRE TESZI: KIRABOLTÁK EGY FŐURI VILLÁT. A MÁSIK MEGMUTATJA, MERRE VAN A ZUGBÖRZE. A HARMADIK HAMIS IGAZOLVÁNNYAL DETEKTÍVET JÁTSZIK, LETARTÓZTAT ÉS HAGYJA, HOGY MEGVESZTEGESSÉK.

SANTIA GRÓF SOHASEM LÉTEZETT. EZ JÓ LESZ EMLÉKNEK, TARTSÁK MEG.

SALERNOI EMLÉK...

AZ ASSZONY EFERDINGBEN KINYITTA A BÖRÖNDJÉT...